

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra statistiky



Bakalářská práce

**Vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky
s vybranými zeměmi EU a jeho dlouhodobé tendence**

Michal Bureš

© 2018 ČZU v Praze

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Michal Bureš

Provoz a ekonomika

Název práce

Vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky s vybranými zeměmi EU a jeho dlouhodobé tendence

Název anglicky

Development of agrarian foreign trade in the Czech Republic with selected EU countries and its long-term tendencies

Cíle práce

Cílem práce je statistická analýza vývoje vybraných ukazatelů agrárního zahraničního obchodu České republiky z hlediska komoditní a teritoriální struktury po vstupu ČR do Evropské unie. Řešení se zaměří zvláště na dvě sousední země, a to na Spolkovou republiku Německo a na Polsko, které patří k našim nejvýznamnějším obchodním partnerům. Na základě provedených analýz budou formulovány návrhy a doporučení směřující k dalšímu rozvoji zahraničně-obchodních vztahů mezi zeměmi.

Metodika

Shromážděná data budou analyzována pomocí metod z oblasti časových řad a indexní analýzy.

Harmonogram:

Studium odborné literatury a odborných textů: 03/2017-09/2017

Předložení konečné podoby literární rešerše: 10/2017

Výběr a zpracování dat: 08/2017-01/2018

Předložení konečné podoby bakalářské práce: 02/2018

Doporučený rozsah práce

30-50 stran

Klíčová slova

zahraniční obchod, agrární obchod, dovoz, vývoz, komoditní struktura, teritoriální struktura

Doporučené zdroje informací

- CIHELKOVÁ, E. Vnější ekonomické vztahy Evropské unie. Praha: C.H. Beck, 2003. ISBN 80-7179-804-5.
- FOJTÍKOVÁ, L. Zahraničně obchodní politika ČR. Historie a současnost (1945 – 2008). 1. vydání. Praha : C.H.Beck, 2009. 246 s. ISBN 978-80-7400-128-4.
- HADOVÁ, J. Přístupy k řešení problémů agrárního zahraničního obchodu. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1996. ISBN 80-85898-30-6.
- HINDLS, R. Statistika pro ekonomy. Praha: Professional Publishing, 2007. ISBN 978-80-86946-43-6.
- HRONOVÁ, S., HINDLS, R., NOVÁK, I. Metody statistické analýzy pro ekonomy. Praha: Management Press, 2000. ISBN 80-7261-013-9.
- RŮŽIČKA, K., KUČERA, Z., PAUKNEROVÁ, M. Právo mezinárodního obchodu. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-108-3.
- SATO, A., MACHKOVÁ, H., ČERNOHLÁVKOVÁ, E. Mezinárodní obchodní operace. Praha: Grada, 2003. ISBN 80-247-0686-5.
- SOUKUP, A. Mezinárodní obchod, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, Praha, ISBN 978-80-7380-392-6.
- SVATOŠ, M. a kol. Ekonomika agrárního sektoru: (vybraná témata). Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 170 s. ISBN 978-80-213-1846-5.
- SVATOŠ, M. Zahraniční obchod : teorie a praxe. Praha: Grada, 2009. ISBN 978-80-247-2708-0.

Předběžný termín obhajoby

2017/18 LS – PEF

Vedoucí práce

doc. Ing. Marie Prášilová, CSc.

Garantující pracoviště

Katedra statistiky

Elektronicky schváleno dne 15. 1. 2018

prof. Ing. Libuše Svatošová, CSc.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 15. 1. 2018

Ing. Martin Pelikán, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 14. 03. 2018

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou bakalářskou práci "Vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky s vybranými zeměmi EU a jeho dlouhodobé tendence" jsem vypracoval samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autor uvedené bakalářské práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušil autorská práva třetích osob.

V Praze dne 14. 3. 2018

Poděkování

Rád bych touto cestou poděkoval nejprve vedoucí mé bakalářské práce doc. Ing. Marii Prášilové, CSc. za pomoc a rady při zpracování mé bakalářské práce. Dále bych rád využil příležitosti a poděkovala všem, kteří mě při mém studiu a zpracování závěrečné práce podporovali.

Vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky s vybranými zeměmi EU a jeho dlouhodobé tendence

Abstrakt

Tato bakalářská práce se zabývá agrárním zahraničním obchodem České republiky s vybranými státy, kterými jsou Německo a Polsko v letech 2007-2017.

Ve vlastní práci je prostřednictvím časových řad nejprve analyzován celkový zahraniční obchod České republiky, a následné srovnání s celkovým agrárním zahraničním obchodem České republiky. Dále je analyzován vývoj agrárního dovozu a vývozu mezi Českou republikou a vybranými zeměmi s důrazem na vybrané komodity. V poslední kapitole je srovnáván dovoz a vývoz mezi vybranými zeměmi. K tomuto vývoji jsou provedeny statistické výpočty. Změny ve vývoji časových řad jsou porovnány za pomoci bazických a řetězových indexů. Bazické indexy jsou v této práci sledovány za účelem popisu fyzického objemu dovozních/vývozních hodnot po odstínění vlivu inflace, kterou v praxi nelze opomínat. V závěru práce jsou popsány vývoje agrárního zahraničního obchodu České republiky s vybranými zeměmi a jejich nejvýznamnějšími komoditami.

Klíčová slova: zahraniční obchod, agrární obchod, vývoz, dovoz, bilance zahraničního obchodu, komoditní struktura, zemědělské produkty, Polsko, Německo, Evropská unie

Development of agrarian foreign trade in the Czech Republic with selected EU countries and its long-term tendencies

Abstract

This bachelor thesis deals with the agrarian foreign trade of the Czech Republic with selected states, which are Germany and Poland in 2007-2017.

In its own work, through the time series, the total foreign trade of the Czech Republic is analyzed first and then the comparison with the total agrarian foreign trade of the Czech Republic. It also analyzes the development of agrarian imports and exports between the Czech Republic and selected countries with an emphasis on selected commodities. The last chapter compares imports and exports between selected countries. Statistical calculations are made for this development. Changes in the time series are compared using basic and chain indexes. Baseline indices are monitored in this work for the purpose of describing the physical volume of import / export values after shielding inflation, which can not be neglected in practice. At the end of the thesis are described the development of agrarian foreign trade of the Czech Republic with selected countries and their most important commodities.

Keywords: foreign trade, agrarian trade, export, import, balance of foreign trade, commodity structure, agricultural products, Poland, Germany, European Union

Obsah

1 Úvod	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
2.2.1 Použité statistické výpočty ve vlastní práci	13
3 Teoretická východiska	14
3.1 Pojem agrární zahraniční obchod, jeho význam a funkce.....	14
3.1.1 Pojem zahraniční obchod.....	14
3.1.2 Překážky zahraničního obchodu	14
3.1.3 Teritoriální a komoditní struktura.....	15
3.1.4 Agrární zahraniční obchod.....	16
3.1.5 Faktory ovlivňující agrární zahraniční obchod.....	18
3.2 Agrární zahraniční obchod po vstupu do EU	19
3.2.1 Statistika zahraničního obchodu	19
3.2.2 Potravinové právo Evropské unie	21
3.3 Společná obchodní politika EU.....	23
3.3.1 Nástroje společné obchodní politiky.....	23
3.4 Společná zemědělská politika	24
3.5 Potravinový trh v České republice	26
3.5.1 Kvalita a bezpečnost	26
3.5.2 Označení potravin	29
3.6 Významné události, které ovlivnily AZO ČR.....	31
3.6.1 Konkurenceschopnost českého AZO.....	32
4 Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR	34
4.1 Hodnocení celkového vývoje AZO v letech 2007–2017	34
4.2 Agrární zahraniční obchod s vybranými státy	37
4.2.1 Agrární zahraniční obchod ČR s Německem	37
4.2.2 Agrární zahraniční obchod ČR s Polskem.....	42
4.2.3 Srovnávání dovozu a vývozu u vybraných zemí (Německo, Polsko)	49
5 Závěr	53
6 Seznam použitých zdrojů	55
7 Přílohy	59

Seznam tabulek

Tabulka 1 Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu v letech 2007-2017 (v mil. Kč)	34
Tabulka 2 Základní ukazatele vývoje AZO v dlouhodobé časové řadě 2007-2017 (v mil. Kč) a stupeň krytí dovozu vývozem (v %)	35
Tabulka 3 Porovnání dovozu a vývozu celkového ZO v letech 2007-2017 (v mil. Kč)	36
Tabulka 4 Porovnání dovozu a vývozu AZO v letech 2007-2017 (v mil. Kč).....	36
Tabulka 5 Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu s Německem v letech 2007-2017 (v mil. Kč).....	38
Tabulka 6 Vývoj dovozu z Německa u vybraných komodit (v mil. Kč).....	39
Tabulka 7 Vývoj vývozu do Německa u vybraných komodit (v mil. Kč).....	41
Tabulka 8 Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu s Polskem v letech 2007-2017 (v mil. Kč).....	44
Tabulka 9 Vývoj dovozu z Polska s vybranými komoditami za období 2007-2017 (v mil. Kč)	45
Tabulka 10 Vývoj vývozu do Polska u vybraných komodit (v mil. Kč).....	48
Tabulka 11 Srovnání dovozu u vybraných zemí	52
Tabulka 12 Srovnání vývozu u vybraných zemí	52

Seznam grafů

Graf 1 Agrární zahraniční obchod ČR s Německem v letech 2007-2017 (v mil. Kč).....	37
Graf 2 Celkový agrární dovoz z Německa (v mil. Kč).....	38
Graf 3 Vývoj dovozu z Německa u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)	40
Graf 4 Celkový agrární vývoz do Německa (v mil. Kč).....	40
Graf 5 Vývoj vývozu do Německa u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)	42
Graf 6 Agrární zahraniční obchod ČR s Polskem v letech 2007-2017 (v mil. Kč).....	43
Graf 7 Celkový agrární dovoz z Polska za období 2007-2017 (v mil. Kč)	44
Graf 8 Vývoj dovozu z Polska u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)	46
Graf 9 Dovoz z Polska: Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich	47
Graf 10 Celkový agrární vývoz do Polska (v mil. Kč)	47
Graf 11 Vývoj vývozu do Polska u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)	49
Graf 12 Srovnání dovozu u vybraných zemí v letech 2007-2017 (v mil. Kč).....	50
Graf 13 Vývoz u vybraných zemí v letech 2007-2017 (v mil. Kč)	51

Seznam použitých zkratek

AZO	Agrární zahraniční obchod
ČR	Česká republika
ČSÚ	Český statistický úřad
DPH	Daň z přidané hodnoty
EHS	Evropské hospodářské společenství
EU	Evropská unie
GATT	Všeobecná dohoda o clech a obchodu
GMO	Geneticky modifikovaný organizmus
SOP	Společná obchodní politika
SZP	Společná zemědělská politika
WTO	Světová obchodní organizace
ZO	Zahraníční obchod

1 Úvod

Zahraníční obchod a s ním spojené vztahy mezi ekonomikami jednotlivých států jsou podstatným a základním kamenem pro správné fungování ekonomik skoro všech států po celém světě. Hospodaření státu je omezeno nedostatkem zdrojů i rozsahem trhů. Proto je zahraniční obchod důležitou součástí prosperity zemí. To platí obzvláště pro Českou republiku. Ta díky své poloze uprostřed Evropy byla již historicky místem, kde se křížily obchodní cesty, a tak se aktivně účastnila těchto mezinárodních obchodů. Samozřejmě měla Česká republika i jednu velkou nevýhodu – nemá přístup k moři. To je jedním z hlavních důvodů, proč je pro Českou republiku zahraniční obchod, nejen agrární, klíčový.

V současné době má agrární obchod nezastupitelnou a velmi významnou roli ve všech zemích. Průběžné změny ve vývoji agrárního obchodu jsou v porovnání s ostatními odvětvími časté a výrazné. Změna, která nastane ve vývoji obchodu se zemědělskými komoditami, se odrazí nejen v samotném zemědělství, ale ovlivní i další obory ekonomiky státu.

Agrární zahraniční obchod České republiky stejně jako ostatních členských států je ovlivněn Společnou zemědělskou politikou Evropské unie. Tato politika ovlivňuje a reguluje průběh zahraničního obchodu v zemědělském sektoru u všech členských států. Jedná se o jednu z nejvýznamnějších politik Evropské unie. Na její realizaci plyne velká část ze společného rozpočtu členských států. Pro státy Evropské unie vyplývají z této společné politiky možnosti čerpání různých dotací nebo náhrad pro zemědělce, ale i povinnosti dodržovat právní rámec, který tato politika stanovuje.

Důvodem k tomuto výběru je převážně zájem o rozebrání agrárního obchodu s Německem a Polskem. Tyto země totiž patří mezi nejvýznamnější obchodní partnery České republiky a také její sousedy. Bude zajímavé sledovat vývoj dovozu a vývozu komodit u těchto zemí s ČR.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem této bakalářské práce je analýza výsledků agrárního zahraničního obchodu mezi Českou republikou a vybranými státy Evropské unie, kterými jsou Německo a Polsko. Uvedené země byly vybrány z důvodu, že patří mezi naše nejvýznamnější obchodní partnery. Dílčím cílem bakalářské práce je analyzovat vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky v období let 2007–2017 se zaměřením na analýzu dovozu a vývozu agrárních komodit. Pro zjištění výše uvedeného budou využity jednoduché statistické metody. Za účelem porovnání časové řady dovozu a vývozu budou využity koeficienty tempa růstu a absolutních přírůstků. V obecné rovině budou popsány nejvýznamnější změny a rozdíly ve vývoji AZO vybraných zemí.

2.2 Metodika

Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. První je teoretická část, která byla sestavena na základě informací z odborných publikací a z ověřených internetových zdrojů. Zabývá se nejprve zahraničním obchodem v obecné rovině a vysvětluje jeho pojmy, jako jsou zahraniční obchod, význam a funkce zahraničního obchodu. Dále specifikuje oblast agrárního zahraničního obchodu a s tím související právní oblast. Řeší Společnou zemědělskou politiku, která platí pro všechny členské státy, dále uvádí rámec právní úpravy agrárního zahraničního obchodu v České republice. Součástí teoretické části je i představení potravinového práva a trhu v České republice. V rámci této části byly jako teoretické základy zpracovány i pojmy kvality a bezpečnosti potravin a údaje uvedené na potravinách. Poslední kapitolou jsou významné události, které ovlivnily agrární zahraniční obchod a konkurenceschopnost.

Druhou částí je vlastní práce, která zahrnuje analýzu vývoje agrárního zahraničního obchodu České republiky s vybranými zeměmi. Hlavní částí je analýza časové řady agrárního obchodu České republiky s Německem a Polskem a jejich vybranými komoditami. Tato část také zahrnuje analýzu vývoje celkového agrárního zahraničního obchodu těchto tří zemí. Při této části bylo pracováno se statistickými metodami pro výpočet elementárních charakteristik.

2.2.1 Použité statistické výpočty ve vlastní práci

Elementární charakteristiky

V práci jsou počítány elementární charakteristiky pro popis dynamiky vývoje jednotlivých ukazatelů.

Mezi základní charakteristiky časových řad patří difference jednotlivých řádů, tempo růstu (řetězový index), průměrné tempo růstu a bazický index.

- **Diference prvního řádu** – difference absolutní, které popisují změnu mezi obdobími v absolutním tvaru:

$$d_{1i} = y_i - y_{i-1}$$

V práci byla využita první difference k hodnocení absolutních přírůstků.

- **Koeficient růstu** – vyjadřuje změny v relativním tvaru. Jde o častější využití těchto diferencí. Jedná se tedy o poměr mezi daným a předchozím členem řady, ve tvaru:

$$k_i = \frac{y_i}{y_{i-1}}$$

Jeho procentuálním vyjádřením lze získat ukazatel – **tempo růstu**.

- **Průměrné tempo růstu**, což je průměr hodnot tempa růstu mezi jednotlivými roky, vyjádřeno ve vztahu:

$$k = (k_2 * k_3 * \dots * k_n)^{\frac{1}{n-1}}$$

- **Bazický index**, který porovnává hodnoty ukazatele základního období a současného. Je vyjádřen ve tvaru:

$$k_t = \frac{y_t}{y_0} \quad ,$$

kde y_t je hodnota současného období a y_0 hodnota základního (bazického) období.

3 Teoretická východiska

3.1 Pojem agrární zahraniční obchod, jeho význam a funkce

3.1.1 Pojem zahraniční obchod

Zahraníční obchod je z pohledu historie nejrozšířenější formou vzájemných hospodářských vztahů dvou nebo více zemí. V zahraničním obchodu hrají hlavní role vývoz a dovoz. Jde tedy o výměnu zboží, služeb i práv za hranice daného státu. Právě stát je hlavním regulátorem zahraničních vztahů. Stát má za funkci nejen dohled nad dovozem a vývozem, ale i funkci ochrannou a fiskální. Fiskální funkci zastává z důvodu vstupu zboží na domácí trh, který je spojen s úhradou cel a poplatků. Tyto poplatky se stávají příjmovou položkou státu. Ochranná funkce je spojena s kontrolou a zajištěním bezpečnosti pro domácí ekonomiku. [3]

Nejvyšší nárůst a vliv zahraničních vztahů probíhal v druhé polovině 20. století. Obchodní vztahy mezi zeměmi se rozvíjely až do druhé světové války, která znamenala pád výroby a obchodu ve všech odvětvích, což znamenalo pokles probíhajících obchodních vztahů se zahraničím. Novým začátkem a obnovou pro mezinárodní obchod bylo poválečné období. To se neslo v duchu vědecko-technického pokroku. Ten znamenal nejen obnovu zničených zemí, ale i nový rozvoj mezinárodního obchodu. [9]

3.1.2 Překážky zahraničního obchodu

Dopravní náklady spojené s transportem komodity z místa výroby do místa prodeje. V závislosti na vzdálenosti a obtížnosti transportu mohou velmi promluvit do celkového zahraničního obchodu dané komodity. Pokud například je daná komodita velká, těžká, nebo podléhá rychlé zkáze, je složitější ji přepravovat a uskladňovat, což se negativně promítne do její ceny. [15]

Technické standardy se týkají mnohých výrobků pocházejících z méně rozvinutých zemí, kde pravidla a předpisy v oblastech bezpečnosti, zdraví atd. nejsou tak důsledná, nebo chybí úplně. Samozřejmě je to komplikace i pro firmy z vyspělejších zemí, pokud například chtějí vstoupit na nový trh, musí doložit, že jejich výrobek splňuje státem dané normy, a to samozřejmě stojí čas a také peníze. [15]

Mezinárodní kartely jsou problémy o dohodě cen, kdy si významné firmy na trhu díky svému postavení mohou diktovat svoje podmínky. V některých odvětvích je těžké konkurovat velkým firmám, protože jimi nastavená cena výrobku je rentabilní jen při velkém objemovém prodeji, což malá firma nemůže nikdy dokázat.

Mezinárodní dohody o omezení produkce komodit v rámci mezinárodní smlouvy. Například lze uvést snížení produkce cukru od EU. [15]

Jazyková bariéra v dnešním globalizovaném světě je prakticky nezbytnost používat cizí jazyky, pokud se chce firma prosadit na světovém trhu. Minimálně na evropském trhu s angličtinou a němčinou. [15]

Tradice a náboženství jsou překážky s kterými si musíte dávat velký pozor v některých zemích, s čím firma obchoduje, aby měla se svým produktem uspokojivý objem zákazníků, popřípadě aby se nedostala do rozporu se zákonem. Například v Indii je Skot považovaný za božstvo (chráněné zvíře) a firma obchodující s ním by nejen neměla zákazníky, ale také by se mohla dostat do velkých potíží za porušení zákonů. [15]

Kurzové riziko je pohyb kurzu může zásadně ovlivnit ne/výnosnost obchodu, jednotná měna EURO tu bariéru v rámci EU odstraňuje. [15]

3.1.3 Teritoriální a komoditní struktura

Zahraniční obchod je charakterizován ukazateli struktury. Existuje struktura komoditní (zbožová) a teritoriální. Struktura komoditní, rozděluje v rámci exportu a importu jednotlivé komodity. Pro účely mezinárodního obchodu se u komoditní struktury využívá klasifikace SITC (Standardní mezinárodní komoditní klasifikace), harmonizovaný systém a kombinovanou nomenklaturu. [17]

Klasifikace SITC hodnotí zboží podle rozdělení do 10 skupin:

- SITC0 – Potraviny a živá zvířata
- SITC1 – Nápoje a tabák
- SITC2 – Suroviny, nepoživatelné suroviny (kromě paliv)
- SITC3 – Minerální paliva, maziva a příbuzné materiály
- SITC4 – Živočišné a rostlinné oleje, tuky a vosky
- SITC5 – Chemikálie a příbuzné výrobky
- SITC6 – Tržní výrobky tříděné podle materiálu

- SITC7 – Stroje a dopravní prostředky
- SITC8 – Různé průmyslové spotřební zboží
- SITC9 – Komodity a předměty obchodu jinde neuvedené [12]

V rámci teritoriální struktury se projevuje závislost na historických vazbách, což jsou v podstatě vztahy mezi bývalými územími a koloniemi. **Geografická poloha** častokrát určuje, se kterými zeměmi daný stát obchoduje. Jde tedy v podstatě o princip, čím blíže je daný stát geograficky, tím výhodnější se s ním obchoduje, protože dopravní náklady na přepravu zboží jsou nízké. [13]

3.1.4 Agrární zahraniční obchod

Definice agrárního zahraničního obchodu je analogická s definicí ZO s tím rozdílem, že u agrární části zahraničního obchodu se jedná o obchod se zemědělskými produkty, potravinami a výrobky tabákového průmyslu. [15]

Významnou složkou zahraničního obchodu je agrární zahraniční obchod, který tvoří malý podíl z celkového zahraničního obchodu v České republice. Pro správné pochopení je tedy třeba chápat zahraniční obchod jako celek a agrární zahraniční obchod jako jeho část, která se specializuje na vztah mezi jednotlivými ekonomikami nebo ekonomickými seskupeními a jejich vnějším ekonomickým prostředím, a to ve formě obousměrných toků hmotného a nehmotného zboží a služeb v agrárním sektoru. Vzhledem k tomu, že jde o konkrétní vymezení v rámci vyššího celku, kterým je právě zahraniční obchod, AZO vykazuje všechny jeho obecné charakteristiky, a zároveň zahrnuje určitá specifika, která se týkají výlučně jeho odborné orientace. Agrární obchod nezajišťuje jen vývoz domácích zemědělských výrobků, ale na prvním místě stojí zejména potravinové zabezpečení na domácím trhu. Z tohoto důvodu je klíčová zaměřenost země na komodity, na jejichž produkci má vhodné půdně-klimatické podmínky a její schopnost zaměřit se na dovoz komodit, u kterých země není schopná produkce či není schopna tyto výrobky vyprodukovat za nízké náklady. [8, 16]

Charakteristika agrárního zahraničního obchodu

V současném světě agrární zahraniční obchod není plně liberalizovaný, což znamená, že v zemích EU i mimo ni se setkává s řadou ochranných opatření, a to jak omezujících,

tak podporujících obchod. Mezi nejvýznamnější omezující opatření patří cla a kvóty. Oproti tomu podporujícími nástroji jsou importní a exportní subvence či dobrovolná omezení obchodu. Jednotlivé nástroje se liší podle velikosti trhu, z toho důvodu je třeba při analýze situace v České republice zvažovat mimo jiné vliv jak z pohledu malé (státu) a velké ekonomiky (EU). Z ekonomického pohledu představuje zahraniční obchod pohyb zboží a služeb i kapitálu. Výměna a pohyb mezi dvěma různými zeměmi funguje dvěma způsoby, a to skrze nákupy a prodeje zboží a služeb na celosvětovém trhu zboží a služeb, a za druhé skrze nákupy a prodeje aktiv na celosvětovém finančním trhu. [11]

Zahraníční obchod je zahrnut ve výpočtu hrubého domácího produktu, protože patří do národního hospodářství. Ve výpočtu je obsažen, jako čistý vývoz.

$$Y = C + I + G + NX$$

Kde $NX = \text{export} - \text{import}$,

přičemž,

Y ...hrubý domácí produkt,

C ...spotřeba domácností,

Ispotřeba firem,

G vládní spotřeba,

NX ...spotřeba zahraničních subjektů (čistý export) [11]

Pojmem dovoz se rozumí zahraniční zboží a služby, které bylo dodáno do domácí země, oproti tomu vývoz je opačný proces, kdy vyprodukované zboží a služby v domácí zemi je přesunuto do zahraničí. [11]

Nástroje omezující obchod

Clo (dovozní) zatěžuje importované zboží, tím zvyšuje jeho cenu na domácím trhu a dává větší prostor místním výrobcům, kteří by při nižší ceně nebyli schopni vyrábět. Jeho hlavní úkol je snížit dovoz a podpořit domácí ekonomiku.

Embargo obvykle politicky motivované administrativní rozhodnutí o zákazu obchodu s určitou zemí nebo komoditou.

Exportní a importní kvóty, licence s těmito nástroji je snaha o zajištění stability trhu pomocí stanovení povoleného množství dováženého zboží. Vztahuje se ke komoditě nebo zemi producenta. Překročení kvóty by vedlo ke snížení ceny a část domácí produkce by byla neprodejná. [15]

3.1.5 Faktory ovlivňující agrární zahraniční obchod

Zahraněční obchod je ovlivňován mnoha faktory. Od politické situace v dané zemi až po ekonomickou rozvinutost či poptávku spotřebitele. Tyto faktory jsou rozděleny do čtyř kategorií, a to ekologické, ekonomické, společenské a politické. [6]

Ekologické faktory se týkají hlavně klimatických podmínek, kvality environmentálního prostředí a různých typů přírodních zdrojů. Vzhledem k tomu, že kvalita životního prostředí se stále zhoršuje těmito faktorům se připisuje stále větší míra závažnosti. [21]

Ekonomické faktory vychází ze stavu ekonomiky daného státu. V rámci ekonomických ukazatelů a faktorů figuruje ve velké míře kupní síla, nezaměstnanost, inflace či průměrné mzdy. [9]

Společenský typ faktorů se primárně odvíjí od životní úrovně obyvatel. Ta je samozřejmě výsledkem kulturních, ekonomických či náboženských podmínek života člověka. Tyto faktory se neustále vyvíjejí, protože jejich vývoj záleží od naplnění potřeb a služeb zákazníků. Sociální (společenské) faktory v sobě zahrnují ve velké míře kvalitu a úroveň vzdělání, demografický vývoj obyvatelstva, životní styl, celkové životní úrovně, ale i ochranu životního prostředí. [21]

U politických faktorů je důležitá stabilita zahraniční a domácí politické scény, členství v EU nebo mezinárodní organizací. Zahraniční obchod je omezen politickými

faktory prostřednictvím daňového systému v dané zemi, cenovou politikou či regulací exportu a importu. [21]

3.2 Agrární zahraniční obchod po vstupu do EU

V roce 2004 vstoupila Česká republika s devíti dalšími státy střední a východní Evropy do Evropské unie. V současné době od posledního rozšíření v roce tvoří Evropskou unii 28 evropských států. Nutno říci, že pro české zemědělství byl rok 2004 přelomový. Největší změnou bylo odstranění cel mezi členskými zeměmi EU a ČR, které otevřely nové možnosti volného obchodu bez omezení. ČR se stala součástí celní unie a jako členský stát EU má povinnost respektovat a řídit se jednotnými právními předpisy Společné obchodní politiky (SOP) a Společné zemědělské politiky EU (SZP), společným celním sazebníkem, společnými celními předpisy a nástroji SZP při vývozu a dovozu zboží. [5]

Vstupem ČR do EU se stal zahraničním obchodem pouze obchod se třetími zeměmi a obchod mezi členskými státy je označován jako trh vnitřní (vnitrounijní). Obchodování na jednotném vnitřním trhu je osvobozeno od cel a ostatních bariér (svobodný trh), ale i přesto je tento obchod sledován prostřednictvím tzv. Intrastatu a je do zahraničního obchodu zahrnován. Změna sběru dat nastala i při sledování obchodu se třetími zeměmi, a to druhým systémem – Extrastatem. [16]

3.2.1 Statistika zahraničního obchodu

Statistika zahraničního obchodu, která je zveřejňována Českým statistickým úřadem, zahrnuje zboží znamenající přírůstek nebo úbytek materiálových zásob ČR. Toto zboží se zapíše tím, že vstoupí, resp. je dovezeno nebo opustí, resp. je vyvezeno z hospodářského území ČR. Statistika zahraničního obchodu zahrnuje jak klasické obchodní transakce, tak i výměnný obchod, zboží určené k prodeji, ale neprodané hned po překročení hranic, finanční leasing, zboží na vládní účet, poštovní zásilky a jiné. Statistika zahraničního obchodu je po vstupu České republiky do EU složena na dvou systémech sběru dat, o kterých se dozvíte níže.

Intrastat

Intrastat je systém, který sleduje pohyb zboží v rámci členských států Evropské unie neboli mezi Českou republikou a ostatními státy EU, pokud bylo zboží odesláno z ČR do jiného členského státu EU, zatímco skutečně přestoupilo státní hranici ČR, anebo pokud bylo přijato do ČR z jiného členského státu EU, přičemž skutečně přestoupilo státní hranici ČR. V rámci tohoto statistického systému existují výjimky. V případě, že se zboží dostane na území ČR pouze z dopravních důvodů nebo jde o zvláštní zboží, což například je zásobování letadel nebo lodí.

Tento systém registru je povinný pro každý členský stát Evropské unie. Povinnost vykazovat svá data pro systém Intrastat vznikne v případě, že se jedná o fyzickou nebo právnickou osobu, která je registrována jako plátce DPH v České republice a odeslala nebo přijala zboží z jiného členského státu v hodnotě nad 8mil. Kč k 1.1.2009.

Tato povinnost vykazování dat do Intrastatu vzniká od měsíce, kdy došlo k obchodní transakci v minimální uvedené hodnotě. Fyzická nebo právnická osoba, které vznikne takováto povinnost, si dále musí sama počítat limit od každého dalšího kalendářního roku. Pokud v měsíci nedojde k žádné transakci, je povinna podat negativní hlášení do systému Intrastat. Výkazy se odevzdávají do systému v listinné nebo elektronické podobě příslušnému celnímu úřadu, který je v místě působení podniku. Podávají se měsíčně na předem daných tiskopisech nebo ve stanovených programových aplikacích. Ti, kteří jsou povinni podávat hlášení, si můžou pověřit svého zástupce, kterým je specializovaná služba. [25]

Extrastat

Zatímco Intrastat je využíván pro sběr dat o zahraničním obchodě s členskými státy Evropské unie. Zahraniční obchod s ostatními státy světa je sledován v systému Extrastat. Nezahrnují se do něj údaje o zboží umístěném do svobodného celního pásma nebo svobodného celního skladu, propuštěném do celního režimu uskladňování v celním skladu a celního režimu dočasného použití a také o zpět vyváženém zboží bezprostředně po některém z těchto celně schválených určení. Dále nejsou v Extrastatu vykazovány údaje o zboží propuštěném do celního režimu tranzitu. Data sbírá Celní správa ČR z Jednotných správních dokumentů (JSD). Primárně jsou údaje z těchto dokumentů zdrojem informací pro správu daní i cel, sekundárně jsou využívány pro účely statistiky zahraničního obchodu. [22]

3.2.2 Potravinové právo Evropské unie

V případě agrárního obchodu je nutné definovat také pojem potravinové právo, což je soubor právních norem, které upravují a regulují oblast, ve které se pracuje a obchoduje s potravinami nebo zemědělskými výrobky. Jde především o oblast bezpečnosti, označování, kvality a podobně. Definice potravinového práva je uvedena právním předpisem v nařízení č. 178/2002/ES. Tímto předpisem se stanovují obecné zásady a požadavky, které si potravinové právo klade, dále se zřizuje Evropský úřad pro bezpečnost potravin a jsou uvedeny postupy, které se musí dodržovat z hlediska bezpečnosti potravin. Toto nařízení je tak kladeno do role základního legislativního předpisu z pohledu bezpečnosti potravin. Potravinové právo má mimo jiné za cíl dosažení vysoké úrovně ochrany lidského zdraví a kvality potravin. Právo se týká nejen všech fází výroby, zpracování i prodeje a distribuce potravin, ale i krmiv vyrobených pro zvířata. Všechny členské státy se zavázaly dodržovat potravinové právo a v případě nedodržování sankcionovat potravinářské podniky. Stát plní funkci kontroly a ověřuje, zda provozovatelé potravinářských a krmivářských podniků splňují požadavky potravinového nařízení. Tuto funkci plní prostřednictvím úředních kontrol a informování veřejnosti o bezpečnosti a riziku potravin a krmiv. U obchodování s potravinami je také možnost sledovat potraviny, krmiva nebo zvířata určená k výrobě potravin. Proto je v nařízení č. 178/2002/ES také definovaný pojem sledovatelnost. Povinností každého potravinářského a krmivářského podniku na území EU je schopnost identifikace každé osoby, která přišla s potravinou nebo krmivem do styku při manipulaci a výrobě. Dle tohoto nařízení nese za celý proces spojený s výrobou a distribucí potravin odpovědnost provozovatel potravinářského podniku. Ten má dále povinnost odstranit z trhu potraviny, u které jsou pochybnosti o kvalitě či bezpečnosti. V případě, že špatný produkt se již dostal ke konečnému spotřebiteli, musí ho provozovatel přesně a účinně informovat o důvodu, který vedl ke stažení z trhu. Zároveň je jeho povinností převzít již dodané výrobky od spotřebitele zpět, pokud nestačí k zajištění bezpečnosti jiná opatření.

Všechny předpisy, které určují pravidla v oblasti bezpečnosti a hygieny potravin, jsou shrnuty do souboru nazvaném jako tzv. „hygienický balíček“. [29]

Jsou v něm zahrnuta tato nařízení:

- Nařízení č. 852/2004/ES, o hygieně potravin. Toto nařízení stanovuje obecná pravidla pro hygienu potravin vztahující se na provozovatele potravinářských podniků. Smyslem je zajištění hygieny potravin ve všech fázích výrobního procesu. Je zde také zakotvena zásada použití systému HACCP. Systém HACCP („Hazard Analysis and Critical Control Points“) slouží k zajištění zdravotní nezávadnosti potravin a pokrmů během všech činností, které se vztahují k jejich výrobě, zpracování a distribuci. Zásady systému HACCP musí být dodržovány provozovatelem potravinářského podniku, pokud se nejedná o podnik s prvovýrobou. Uplatňování zásad HACCP ale není náhradou pravidelných kontrol vykonávaných příslušnými orgány. [23]
- Nařízení č. 853/2004/ES, kterým jsou stanovena zvláštní hygienická pravidla pro potraviny živočišného původu. Pokud to nařízení požaduje, musí mít produkty živočišného původu označení zdravotní nezávadnosti v souladu s nařízením Evropského parlamentu a Rady č. 854/2004/ES. Pokud se na produktu toto označení nenachází, má provozovatel povinnost opatřit výrobek identifikačním kódem předtím, než opustí výrobní zařízení. Na identifikaci musí být zřetelně uveden název státu, kde se zpracovatelské zařízení nachází.
- Nařízení č. 854/2004/ES, kterým se stanoví zvláštní pravidla pro organizaci úředních kontrol produktů živočišného původu, převážně pro čerstvé maso, mlže, mléko a mléčné výrobky. Toto nařízení se týká provozovatelů výroben a podniků, které se řídí i nařízením č. 883/2004/ES. Součástí úředních kontrol, které jsou prováděny příslušným orgánem, jsou audity správné hygienické praxe a zásad HACCP a zvláštní kontroly, jejichž požadavky jsou stanoveny dle odvětví – čerstvé maso, živí mlži, produkty rybolovu, mléko a mléčné výrobky. [33]

K dalším stěžejním předpisům, které je třeba zmínit ve vztahu bezpečnosti potravin, jejich výroby, distribuce a prodeje, jsou následující:

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 882/2004, kterým se upravují úřední kontroly potravin a krmiv tak, aby kontroly probíhaly ve všech fázích výroby a ve všech odvětvích.

- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1169/2011, o poskytování informací o potravinách spotřebitelům.
- Nařízení Komise (ES) č. 2073/2005, o mikrobiologických kritériích pro potraviny, platném znění.
- Nařízení Komise (ES) č. 1881/2006, kterým se stanoví maximální limity některých kontaminujících látek v potravinách, v platném znění.
- Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 1333/2008, o potravinářských přídatných látkách, v platném znění.
- Směrnice č. 2002/99/ES, kterou se stanoví veterinární předpisy pro produkci, zpracování, distribuci a dovoz produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě. [29]

3.3 Společná obchodní politika EU

Po roce 2004 Česká republika uplatňuje kromě Společné zemědělské politiky také Společnou obchodní politiku. Díky vytvoření celní unie, odstraňování bariér v oblasti obchodu a snižování celních překážek, jsou členské státy EU vedeny touto politikou k rozvoji světového obchodu.

Primárním cílem Společné obchodní politiky je otevření světových trhů prostřednictvím zrušení omezení zahraničního obchodu a vytvoření vícestranných obchodních pravidel. Česká republika a všechny ostatní členské státy mají stejné povinnosti a podmínky pro vytváření obchodně zahraničních vztahů. Důsledkem vstupu do EU je zrušení všech českých právních předpisů a zrušení mezinárodních smluv, které nejsou v souladu s EU a následné přistoupení k mezinárodním smlouvám uzavřenými EU s třetími zeměmi. [4]

3.3.1 Nástroje společné obchodní politiky

Předtím než se ČR stala členem EU pracovala s řadou nástrojů a všechna tato opatření byla vstupem do EU nahrazena nástroji Společné obchodní politiky. Autonomní politika shrnuje opatření týkající se dovozu a vývozu zboží mimo rámec smluvních závazků vůči třetím zemím. Zatímco smluvní obchodní politika se soustředí na smluvní ujednání EU s nečlenskými státy. [4]

Autonomní nástroje

Autonomní nástroje členíme do dvou základních skupin, na tarifní a netarifní opatření. Nejpoužívanějším a nejdominantnějším tarifním nástrojem jsou **cla**. Jde o prostředky vybírané státem při přechodu zboží přes celní hranici, sloužící pro ochranu domácích produktů před zahraniční konkurencí a tvoří tak i významnou položku příjmů z unijního rozpočtu. **Celní kvóty** jsou určeny množstvím zboží, které bylo propuštěno v daném období do volného oběhu. V EU jsou aplikovány kvóty smluvní, které se čerpají při dovozu zboží ze všech třetích zemí. Kromě tarifních nástrojů jsou EU aplikovány i netarifní nástroje, představující celou řadu nástrojů. Mezi nejdůležitější netarifní nástroje se řadí: množstevní omezení dovozu a vývozu zboží, fyto-sanitární opatření a zoo veterinární opatření. Právě obtížné a často diskriminační kontroly fyto-sanitárních, hygienických a sanitárních opatření ovlivňuje obchodování se třetími zeměmi. [18]

Smluvní nástroje

Smluvní nástroje vstupují v platnost po dohodě s jinými zeměmi nebo skupinami zemí. Pro dosažení stability a předvídatelnosti jsou základním nástrojem mezinárodní obchodní smlouvy.

Můžeme je rozdělit na bilaterální a multilaterální. Česká republika je členem EU a Světové obchodní organizace a musela přijmout pravidla obchodu, která jsou stanovena v mnohostranných dohodách WTO. Členství v GATT přineslo České republice doložku nejvyšších výhod, která stanoví režim pouze pro bilaterální obchod se zbožím, které je původem ze smluvního státu.

Multilaterální smlouvy vytváří soubor závazků, povinností a práv pro členy EU a WTO, především pro oblast přístupu na trh v obchodu se zemědělskými a průmyslovými výrobky. Hlavní smlouvy, které uplatňovala Česká republika, byly např. Evropská dohoda mezi ČR a EU, Středoevropská dohoda (CEFTA) a dohoda o volném obchodu mezi Lotyšskem, Litvou, Tureckem, Estonskem a Chorvatskem. V Evropské dohodě má zemědělský trh vlastní režim, kde preferenční výhody jsou zhruba na stejné úrovni a Evropská dohoda je symetrická. [3]

3.4 Společná zemědělská politika

Zemědělství v EU je upravené Společnou zemědělskou politikou (SZP). Tato politika je nejstarší politikou Společenství, byla uchycena již ve Smlouvě o EHS (Evropské

hospodářské společenství) v roce 1957 a reálně začala fungovat roku 1962. Podle smlouvy o založení Evropského společenství sleduje tyto cíle [26]:

- zvýšení produktivity zemědělství,
- zajištění odpovídající životní úrovně zemědělců,
- stabilizaci trhu,
- zajištění plynulého zásobování,
- zajištění rozumných cen.

Společná zemědělská politika EU se opírá o 3 základní principy:

Princip jednotného trhu zajišťuje jednotné předpisy, pravidla hospodářské soutěže a ochranu vnějších hranic. Uvnitř zemědělského trhu v rámci Společenství, tedy při tzv. intra-obchodu, jsou vylučována opatření zahraničního obchodu, jako jsou např. cla nebo licenční opatření.

Princip preference Společenství ochraňuje vnitřní trh Evropské unie před takovými proměnnými, jako jsou např. kolísání světového trhu nebo levné dovozy. Ustavuje společné zásady pro podporu exportu. Pro import do EU je platný společný celní sazebník, který zahrnuje celní preference a preferenční celní kvóty.

Princip finanční solidarity znamená společnou úhradu nákladů na fungování Společné zemědělské politiky. Financování SZP bylo v minulosti zajišťováno jediným fondem – Evropským zemědělským a záručním fondem, ten byl roku 2007 rozdělen na dva: Evropský zemědělský záruční fond a Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova. SZP je nejdůležitější a zároveň nejnákladnější politikou Společenství. Pokud se podíváme zpět do historie, roku 1979 představovaly výdaje na zemědělství 75 % celkového rozpočtu EHS. V současnosti je na SZP vynakládáno z evropského rozpočtu přibližně 43 % (období 2007-2013). [5]

Na konci roku 2013 schválil Evropský parlament reformu SZP pro období let 2014-2020. Jelikož její zavádění ve členských zemích dle odhadů potrvá nejméně půl roku, vstoupí nová SZP v platnost od ledna 2015 a v roce 2014 budou nadále uplatňována

dosavadní pravidla. Ve finančním rámci pro roky 2014-2020 je na SZP vyčleněno 373,2 mld. eur a tvoří tedy nadále největší část rozpočtu, přibližně 38 %. [30]

3.5 Potravinový trh v České republice

Potravinový trh v České republice je podobně jako na celém území EU zásadním směrem potravinářsko-zpracovatelského průmyslu. Potravinářská produkce spočívá nejenom v zajištění obživy pro obyvatele, ale i ve výrobě a poskytování zdravotně nezávadných, kvalitních a bezpečných potravin. I Českou republiku v této oblasti zasáhl současný trend globalizace, který svým působením značně ovlivňuje domácí trh. Podíl nadnárodních společností je na českém trhu stále vyšší a tím vzrůstá i podíl zahraničních potravin na českém agrárním trhu. Vzhledem k stálému vzrůstání počtu zahraničních výrobků dochází k nátlaku na české výrobce a tím ke snižování cen. Současně tato situace vyvolává i snížení kvality potravinářských výrobků. [28]

3.5.1 Kvalita a bezpečnost

Kvalita potravin neboli jakost má jako pojem mnoho definic, o které se pokouší řada ústavů i odborníků. Nadále však bývá pojem kvality u potravin výrazným centrem všech debat. Dle zákona č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích v aktuálním znění se jakostí rozumí „soubor charakteristických vlastností jednotlivých druhů, skupin a podskupin potravin a tabákových výrobků, jejichž limity jsou stanoveny tímto zákonem, prováděcím právním předpisem anebo přímo použitelným předpisem Evropské unie“.

V publikaci o budoucnosti kvality potravin se pro hodnocení kvality uvádí tyto hlavní aspekty:

- nutriční, resp. fyziologická hodnota. Ta zahrnuje hodnocení nutričně žádoucí složky potravin, to jsou proteiny, sacharidy a tuky, obsah vitaminů a minerálů, antioxidantů, sušiny a vlákniny. Dále hodnotí nutričně nežádoucí látky, ke kterým patří rezidua pesticidů, nitráty a těžké kovy, mykotoxiny, rezidua léčiv, patogenní organismy a alergenů,

- senzoričká kvalita. Tato kvalita je dána vzhledem potraviny, tj. barvou, tvarem, vůní, chutí, aromatem a konzistencí,
- funkční vhodnost. Tato vlastnost stanovuje, jestli je výrobek vhodný pro komerční, domácí nebo průmyslové účely. Zde se hodnotí kritérium funkční kvality, tedy vaření, smažení, pečicí vlastnosti, cena a doba přípravy.
- kvalita zpracování. Tato složka zahrnuje množství přidaných látek při výrobě potraviny. Sleduje se množství aditiv, enzymů, mikroorganismů, GMO a ionizační záření,
- právní kvalita. Potraviny musí splňovat určité standardy, které jsou dány legislativními předpisy a regulacemi. Musí je splňovat jak v rámci České republiky, tak i na unijní úrovni,
- kvalita celého procesu. Podle tohoto bodu se hodnotí vliv, který má produkce potraviny na své okolí a životní prostředí. Procesem se rozumí počátek zemědělské produkce až její zpracování. Je sem zahrnuto využití zdrojů, funkce půdy, kvalita vody, emise, ochrana a chov zvířat, ale i etická témata, jako je např. práce dětí,
- vnitřní kvalita. Ta hodnotí potravinu jako část většího celku. [20]

Dalším pojmem je v této kapitole bezpečnost potravin neboli zdravotní a hygienická nezávadnost. Bezpečnost potravin má právní základ, je v nařízení Evropského parlamentu a Rady č. 178/2002/ES, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva. Toto nařízení mezi bezpečné potraviny neřadí potravinu, která je pokládána za zdraví škodlivou nebo nevhodnou ke konzumaci. Škodlivost potraviny je zkoumána na základě účinků potraviny na zdraví osob, které potravinu požívají. Opět existuje pohled na bezpečnost ze strany Evropské unie a ze strany České republiky.

Bezpečnost z pohledu Evropské unie

V rámci Evropské unie funguje princip volného pohybu zboží, a tedy i potravin. Konzumenti si tak mohou vybrat z široké nabídky druhů i ceny. Tento jednotný evropský trh potravin však znamená, že bezpečnost a kvalita potraviny je stanovena podle evropských právních norem. Unie může ovlivňovat bezpečnost a kvalitu těchto potravin na základě pravomocí ze společné zemědělské politiky. Normy a požadavky pak musí být dodržovány ve všech členských státech. Díky předpisům, které byly v EU vytvořeny, je

Evropa chráněna pomocí nejpřísnějších norem bezpečnosti potravin na světě. Členské státy na základě norem musí dodržet:

- zabránění přenosu nemocí zvířat a rostlin do EU a jejich rozšiřování po jejím teritoriu,
- předejití přenosu nákazy ze zvířat a rostlin na člověka,
- respektování společných pravidel ochrany spotřebitelů a předcházení nekalé soutěži na území celé EU,
- zajištění dobrých životních podmínek pro zvířata,
- zajištění jednoznačné informace o obsahu a původu potravin pro spotřebitele,
- podílení se na tom, aby lidem nejen na území EU, ale i v celosvětovém rozsahu byly zabezpečeny dodávky nezávadných a kvalitních potravin.

Cílem tzv. Obecného potravinového práva, které Evropská unie přijala v roce 2002, je usnadnit volný obchod s potravinami a zároveň zajistit ochranu spotřebitelů všech členských států. Potravinové právo se netýká pouze přímo potravin, ale i dobrých životních podmínek pro zvířata, dostatečné informovanosti, krmivem pro zvířata, přepravou, prodejem atd. Tím je v rámci EU zajištěno, že potravinářský výrobek lze vysledovat od zemědělce až po prodej koncovému spotřebiteli. [2]

Bezpečnost potravin na území České republiky

Česká republika si bezpečnost potravin staví mezi nejvyšší priority. Prvním dokumentem, který byl přijat, byla Strategie zajištění bezpečnosti potravin v ČR v roce 2001. Bezpečnost potravin je stále více diskutované téma a zájem veřejnosti se značně zvýšil, když proběhly velké potravinové skandály. Příkladem takových skandálů je methanolová aféra z roku 2012 nebo i kauzy spojené s nízkou kvalitou a bezpečností polských potravin, které jsou podrobněji rozebrány níže.

V ČR je klíčovým dokumentem v oblasti bezpečnosti potravin Strategie zajištění bezpečnosti potravin a výživy 2014–2020, která navazuje na předchozí strategické dokumenty z let 2001, 2004, 2007 a 2010 (**Mze-Strategie bezpečnosti potravin a výživy**, 2014). Česká republika si v oblasti bezpečnosti práva klade za cíl výrobu a uvádění pouze bezpečných potravin na trh, dostatek informací pro veřejnost a dostatečnou ochranu spotřebitelů.

3.5.2 Označení potravin

Údaje uvedené na potravinách

Údaje, které jsou uvedené na obalech potravin, jsou pro spotřebitele stěžejním zdrojem informací, na jejichž základě se rozhodují o výběru a následné koupi výrobku. Současná situace na trhu je náročnější pro výrobce i pro spotřebitele. Požadavky, které jsou kladeny na obsah na obalech výrobků, jsou uloženy českými zákony, vyhláškami a nařízeními ES. Z českých předpisů se jedná především o zákon č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích, prováděcí vyhlášku č. 113/2005 Sb., o označování potravin, vyhlášky pro jednotlivé skupiny potravin, dále o veterinární zákon č. 166/1999 Sb. A vyhlášku č. 287/2007 Sb. a řadu nařízení ES, vše v platném znění. Na úrovni ES jsou požadavky stanoveny např. v rámcovém nařízení o bezpečnosti potravin č. 178/2002/ES, v nařízení o požadavcích na zajištění hygieny a bezpečnosti potravin č. 852/2004/ES a č. 853/2004/ES – vše v platném znění a příp. nařízení týkající se jednotlivých výrobních skupin.

Pokud se jedná o označení na balených potravinách, pak musí být údaje uvedeny přímo na spotřebitelském obalu jednotlivých výrobků nebo na skupinovém obalu množstevního balení. Údaje musí být srozumitelné a pro spotřebitele v ČR musí být v českém jazyce. Musí být uvedeny na viditelném místě, nezakryté, snadno čitelné a nesmazatelné. Označení výrobků nesmí uvést spotřebitele v omyl, nesmí klamat o množství, složení či původu.

Potravině nesmějí být přisuzovány vlastnosti a účinky, které nemá. Proto také platí, že na obalu smějí být uvedeny či vyobrazeny jen ty složky/suroviny, které byly k výrobě použity.

Základními údaji, které mají být uvedeny na balených potravinách, jsou název a sídlo výrobce (dovozce), název potravin, datum použitelnosti, minimální trvanlivost, množství výrobku, složení potravin, šarže, údaj o účelu a v některých případech se uvádí i třída jakosti.

Zvláštní skupinou jsou biopotraviny, pro které platí stejné požadavky jako pro běžné potraviny, ale pokud chce výrobce použít označení „bio“, musí splnit ještě další podmínky podle nařízení č. 2092/91/ES a podle českého zákona č. 242/2000 Sb. A vyhlášky č. 16/2006 Sb. a musí získat osvědčení (týkající se podniku i výrobku) od určené dozorové organizace. [14]

Země původu

Označení země původu je stanoveno v nařízení (EHS) č. 2913/92. Za potravinu, která nese označení země původu, se považuje potravina, která byla vyrobena nebo zcela získána na území dané země. Pokud se na výrobě potraviny podílely dvě nebo více zemí, pochází ze země, kde došlo k poslednímu podstatnému hospodářsky zdůvodněnému zpracování nebo opracování. [32]

V předchozí podkapitole byly představeny povinné údaje, které musí být uvedeny na obalu. Z toho vyplývá, že údaj o označení země původu zůstává u většiny potravin stále nepovinný. Tudíž se jedná o dobrovolný údaj. Uvedení země původu je povinné podle následujících nařízení:

- (EU) č. 1151/2012, o režimech jakosti zemědělských produktů a potravin, v případech používání chráněných zeměpisných označení, chráněných označení původu a zaručeně tradičních specialit,
- (ES) č. 607/2009 u některých vinařských produktů (podle nařízení /ES/ č. 479/2008) v případech používání chráněných zeměpisných označení, chráněných označení původu a tradičních výrazů,
- (ES) č. 1760/2000 o systému identifikace a evidence skotu, o označování hovězího masa a výrobků z hovězího masa, a sice u hovězího masa,
- (EU) č. 543/2011 v případě nezpracovaného ovoce, zeleniny a brambor; tímto nařízením se provádí rámcové nařízení č. 1308/2013 o společné organizaci zemědělských trhů,
- (ES) č. 589/2008 v případě vajec (v rámci tzv. kódu producenta); tímto nařízením se provádí rámcové nařízení č. 1308/2013 o společné organizaci zemědělských trhů,
- (EU) č. 29/2012 u extra panenského olivového oleje a panenského olivového oleje,
- (EU) č. 1169/2011:

Uvedení země původu u potravin je dle nařízení (EU) č. 1169/2011 povinné:

- a) pokud by opomenutí tohoto údaje mohlo uvádět spotřebitele v omyl ohledně skutečné země původu,

- b) u vepřového, skopového, kozího a drůbežního masa, a to ve stavu čerstvém, chlazeném nebo zmrazeném.

Označení země chovu a země porážky u výše jmenovaných druhů masa vymezuje nařízení (EU) č. 1337/2013. [24]

3.6 Významné události, které ovlivnily AZO ČR

Vstup České republiky do Evropské unie zaregistroval pro její agrární zahraniční obchod podstatnou změnu, protože právě zemědělský sektor je jednou z oblastí, v níž se vlády EU rozhodly sjednotit své pravomoci. V praxi to znamená, že směřování a vývoj zemědělství v zemích EU nemají pod kontrolou jednotlivé vlády, ale EU jako celek. Všechna rozhodnutí v tomto sektoru od jeho zaměření až po rozdělování financí je tedy odpovědností EU. Tato oblast politické agendy EU se nazývá společná zemědělská politika. [1]

Princip a fungování SZP bylo vytvořeno na základě tzv. kompenzačního principu. V minulosti totiž v obchodování mezi zeměmi nastávaly situace, kdy státy s průmyslovou produkcí byly nuceny odebírat drahé potraviny od agrárních států, a toto mělo být nahrazováno volným pohybem zboží. Ceny však začaly prudce stoupat a pro průmyslové státy se tato kompenzace začala snižovat a jejich ekonomické postavení se tím zhoršovalo. [19]

Celkový podíl zemědělství v rámci rozpočtu EU je v současné době přibližně 38 %, že je v porovnání s ostatními odvětvími dost vysoká částka. I když EU v minulosti do vývoje zemědělství odváděla větší část financí, reformy, které byly postupně zaváděny, přinesly velké úspory. [34]

Pro zemědělské státy mezi, které patří i Česká republika, mělo zavedení SZP pozitivní dopad, což automaticky přispělo k rozvoji agrárního trhu. Mezi nejvýznamnější přínosy společenské odpovědnosti firem pro ČR určitě patří ochrana zemědělců před kolísáním cen a krizemi na trhu, pomáhá jim financovat modernizaci firem a zavádění nových metod, dále se tento společný zemědělský program snaží udržovat venkovské komunity v životaschopném stavu, vytváří nová pracovní místa a ochraňuje životní prostředí a kvalitní životní podmínky zvířat. [7]

Podle Plhové (2015) SZP prošla během posledních let mnoha reformami. Důležité je zmínit závěry z reformy z roku 2013. Evropští odborníci se tehdy dohodli na několika změnách resp. vylepšeních, které se týkaly např. ekologičtějších zemědělských postupů, spravedlivější systém podpor pro zemědělce z EU. Vzhledem k poměrně velké geografické, politické a ekonomické různorodosti zemí EU je velmi těžko vytvořit systém, který by byl prospěšný a stoprocentně fungující pro všechny státy. Proto jsou pravidelné novelizace a reformy v tomto odvětví nezbytné. Na základě toho vznikají mnohdy nepříznivé odezvy a velká vlna kritiky. Ze strany ČR nepříznivá kritika směřovala zejména ze strany farmářů, kteří se bojí o své příjmy. Kritizují se např. nadále přetrvávající problémy některých odvětví zemědělství, které fungují na starých mechanismech a nejsou funkční (např. půda ladem) či nadměrná podpora nepotravinové produkce, z čehož vychází problém biopaliv. SZP má četné nedostatky i ve vztahu ke Světové obchodní organizaci, kde jde hlavně o restrikce na některé plodiny nebo restrikce vůči geneticky modifikovaným potravinám.

Kritika směřovala jak ze strany farmářů (kteří se obávali o své příjmy), tak ze strany ekologických organizací (zde zase obava z příliš mírného příklonu k ekologickému zemědělství). Obecně bylo prostřednictvím reformy vytýkáno několik následujících bodů:

Nejnovější prognózy směřující do roku 2050 tvrdí, že bude potřeba dvakrát tolik potravin jako v současné době. Další velkou zkouškou bude změna klimatu, která s sebou přinese problémy, jako jsou pokles kvality vody a půdy a postupná ztráta biologické rozmanitosti.

Zemědělský sektor resp. AZO ČR je každodenně ovlivňován světovými událostmi, protože je aktivní součástí světového trhu. Těchto případů, které se dotýkají a ovlivňují ČR je mnoho např. finanční krize, sucho, různé krize u komodit apod.

3.6.1 Konkurenceschopnost českého AZO

V České republice je dlouholetá tradice zemědělství, proto je potřeba přizpůsobovat se měnícím se podmínkám světového a evropského trhu a udržovat si tak svoji konkurenceschopnost. Komparativní výhody vyplývají z uplatňování jednotlivých agregací na trhu pomocí Ballasova indexu, který je zjišťován z hlediska vnitřního trhu EU a světového trhu. [10]

Díky vstupu do EU se ČR stala součástí trhu, kde je uplatňována liberalistická politika. Obchodní politika je tedy podřízena pravidlům vnitřního trhu EU a závazkům, které vyplývají z členství ve WTO. Navíc patří k zemím, do kterých proudí zahraniční investice zaměřené především ne reexport.

Český agrární zahraniční obchod se vyznačuje nízkým podílem zpracovaných potravinářských komodit v rámci vývozu České republiky na celkovém vývozu v EU. Přestože se většina zemí v EU orientuje především na dovoz surovin a následný vývoz finálních produktů, v ČR se záporné saldo naopak prohlubuje.

Další důležitý faktor představují nízké ceny zboží určeného k exportu vůči cenám v ostatních zemích EU. Problém může představovat fakt, že na exportu agrárního zboží se podílí velké množství subjektů, což vede ke vzájemné konkurenci a následnému snižování cen.

Jistý vliv na zahraniční obchod má i měnový kurz. Se vstupem ČR do EU se snížila míra ochrany domácího trhu vůči dováženým výrobkům z EU. Přehnaná expanzivní celní politika způsobila ztrátu vlastní konkurenceschopnosti, ale i potlačení zahraniční konkurence. [31]

4 Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR

4.1 Hodnocení celkového vývoje AZO v letech 2007–2017

Česká republika je průmyslově vyspělá země s nedostatečnou surovinovou základnou, a tak si nemůže stanovit jiný cíl, než směřovat zahraniční obchod k aktivní bilanci [1]. V podmínkách, jaké má Česká republika, ale není možné, aby celková hodnota dovozu odpovídala hodnotě vývozu a bilance tak byla vyrovnaná. V následující tabulce č. 1 je porovnán celkový zahraniční obchod a agrární zahraniční obchod v dlouhodobé časové řadě. Tabulka č. 1 přináší stručnou analýzu celkového zahraničního obchodu ČR v porovnání s agrárním zahraničním obchodem. Všechny tyto hodnoty jsou z pohledu České republiky a v přes zahraničním pojetí.

Tabulka 1 Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu v letech 2007-2017 (v mil. Kč)

Rok	Dovoz ZO	Dovoz AZO		Vývoz ZO	Vývoz AZO	
		mil. Kč	podíl na ZO (%)		mil. Kč	podíl na ZO (%)
2007	1 343 920	78 363	5,8	1 613 492	65 614	4,1
2008	1 291 604	77 991	6,0	1 634 058	69 393	4,2
2009	1 066 920	81 917	7,7	1 420 509	64 799	4,6
2010	1 229 030	85 508	7,0	1 660 248	67 107	4,0
2011	1 389 353	92 858	6,7	1 890 693	79 596	4,2
2012	1 445 718	104 374	7,2	1 971 059	91 853	4,7
2013	1 481 647	112 592	7,6	2 016 610	98 516	4,9
2014	1 692 545	120 801	7,1	2 311 921	113 425	4,9
2015	1 808 092	131 350	7,3	2 492 706	125 741	5,0
2016	1 842 661	130 084	7,1	2 541 831	122 743	4,8
2017	1 926 176	132 384	6,9	2 700 319	120 578	4,5

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V letech 2007-2017 se český agrární dovoz zvyšoval a vývoz začal v roce 2016 klesat. Koncem roku 2008 a v roce 2009 je vidět výrazný pokles vývozu AZO, který je způsoben příchodem finanční krize do České republiky. I když AZO v analyzovaném období velmi vzrostl, z tabulky je patrné, že podíl AZO na celkovém zahraničním obchodu se od roku 2007 zvýšil pouze o cca 1 % z pohledu dovozu a u vývozu pouze o 0,4 %. Je to dáno především tím, že celkový zahraniční obchod se z pohledu dovozu zvýšil o jednu třetinu a celkový vývoz přibližně dvakrát oproti hodnotě, která byla v roce 2007.

V tabulce č. 2 je znázorněn vývoj AZO v letech 2007–2017 pomocí bazického a řetězového indexu. Hodnota vývozu v roce 2017 je o 84 % vyšší než hodnota v roce 2007 a hodnota dovozu v roce 2017 je o 67 % vyšší než hodnota dovozu v roce 2007. Výpočet nárůstu nebo poklesu hodnoty v příloze č. 1. Saldo AZO je po celou analyzovanou dobu záporné a od roku 2007 dokonce kleslo téměř o 1 000 mil. Kč. Vývoz i dovoz do roku 2015 rostl, ale v roce 2016 došlo v českém agrárním zahraničním obchodě ke zřetelnému zpomalení tempa růstu jak vývozu, tak dovozu (s tím, že mírně odlišně se vyvíjel obchod s EU 28 a s třetími zeměmi). Hodnota českého agrárního exportu meziročně stagnovala. Záporná bilance AZO se tak prohloubila.

Tabulka 2 Základní ukazatele vývoje AZO v dlouhodobé časové řadě 2007-2017 (v mil. Kč) a stupeň krytí dovozu vývozem (v %)

Rok	Vývoz			Dovoz			Bilance	Obrat	Stupeň krytí dovozu vývozem
	v mil. Kč	Řetězový index	Bazický index	v mil. Kč	Řetězový index	Bazický index			
2007	65 614	-	-	78 363	-	-	-12 749	143 977	83,7
2008	69 393	1,058	1,058	77 991	0,995	0,995	-8 598	147 384	89,0
2009	64 799	0,934	0,988	81 917	1,050	1,045	-17 118	146 717	79,1
2010	67 107	1,036	1,023	85 508	1,044	1,091	-18 401	152 615	78,5
2011	79 596	1,186	1,213	92 858	1,086	1,185	-13 262	172 454	85,7
2012	91 853	1,154	1,400	104 374	1,124	1,332	-12 521	196 227	88,0
2013	98 516	1,073	1,501	112 592	1,079	1,437	-14 077	211 108	87,5
2014	113 425	1,151	1,729	120 801	1,073	1,542	-7 376	234 225	93,9
2015	125 741	1,109	1,916	131 350	1,087	1,676	-5 609	257 090	95,7
2016	122 743	0,976	1,871	130 084	0,990	1,660	-7 340	252 827	94,4
2017	120 578	0,982	1,838	132 384	1,018	1,689	-11 806	252 962	91,1

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V tabulce č. 3 je patrné, že během 11 zkoumaných let u celkového zahraničního obchodu převažuje vývoz nad dovozem. V roce 2007 došlo k navýšení o 20 % a ke konci roku 2017 se hodnota vývozu zvýšila dvojnásobně. Vyváží se tedy o 40 % více, než dováží.

Tabulka 3 Porovnání dovozu a vývozu celkového ZO v letech 2007-2017 (v mil. Kč)

Rok	ZO		V/D (%)
	Dovoz	Vývoz	
2007	1 343 920	1 613 492	120
2008	1 291 604	1 634 058	127
2009	1 066 920	1 420 509	133
2010	1 229 030	1 660 248	135
2011	1 389 353	1 890 693	136
2012	1 445 718	1 971 059	136
2013	1 481 647	2 016 610	136
2014	1 692 545	2 311 921	137
2015	1 808 092	2 492 706	138
2016	1 842 661	2 541 831	138
2017	1 926 176	2 700 319	140

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka č. 4 se zabývá agrárním zahraničním obchodem a ukazuje nám, že se po dobu zkoumaného období více v České republice dováželo, než vyváželo. V roce 2017 už je dovoz jenom o 9 % větší než vývoz.

Tabulka 4 Porovnání dovozu a vývozu AZO v letech 2007-2017 (v mil. Kč)

Rok	AZO		V/D (%)
	Dovoz	Vývoz	
2007	78 363	65 614	84
2008	77 991	69 393	89
2009	81 917	64 799	79
2010	85 508	67 107	78
2011	92 858	79 596	86
2012	104 374	91 853	88
2013	112 592	98 516	87
2014	120 801	113 425	94
2015	131 350	125 741	96
2016	130 084	122 743	94
2017	132 384	120 578	91

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

4.2 Agrární zahraniční obchod s vybranými státy

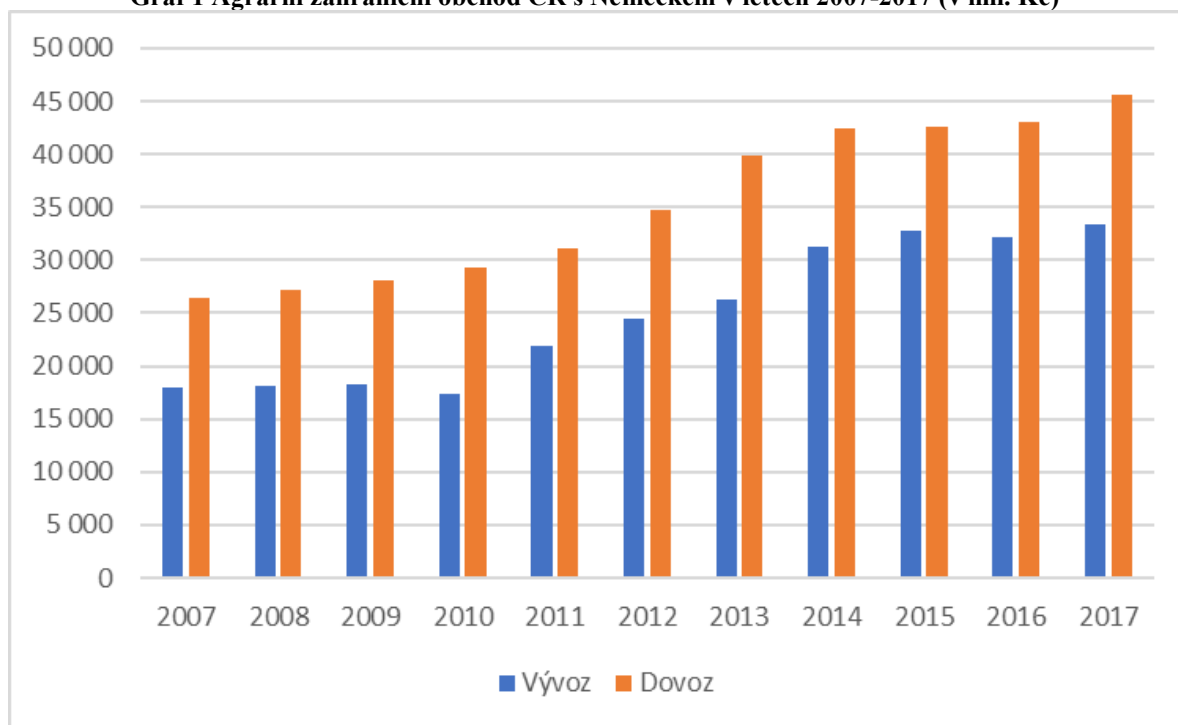
V této kapitole je zhodnocení AZO s vybranými státy (Německo a Polsko) z důvodu jejich významnosti pro zahraniční obchod České republiky. Obě tyto země mají velký podíl na celkovém agrárním vývozu a dovozu.

4.2.1 Agrární zahraniční obchod ČR s Německem

Z hlediska agrárního zahraničního obchodu patří Německo k nejvýznamnějším zemím. V letech 2007–2017 se do Německa vyvezlo každoročně průměrně zboží za 24 911 mil. Kč. Tímto je Německo druhou nejdůležitější zemí z hlediska exportu a první nejdůležitější zemí z hlediska importu, tedy dovozu.

V následujícím grafu č. 1 je znázorněn vývoj AZO s Německem v letech 2007–2017. Z grafu č.1 je patrné, že vývoz i dovoz se za posledních zkoumaných 11 let téměř dvojnásobně zvýšil. S tím, že dovoz z Německa se procentuálně podílí téměř 34 % na celkovém agrárním dovozu. A vývoz do Německa s podílem 26,9 % na celkovém agrárním vývozu. Výpočty podílů jsou uvedeny v příloze č. 2. Vývoj salda je v celém analyzovaném období záporný.

Graf 1 Agrární zahraniční obchod ČR s Německem v letech 2007-2017 (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V následující tabulce č. 5 je vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu za dobu 11 let a podíl AZO na celkovém ZO. Průměrný podíl u vývozu je 2,5 % a u dovozu skoro dvakrát větší 4,8 %.

Tabulka 5 Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu s Německem v letech 2007-2017 (v mil. Kč)

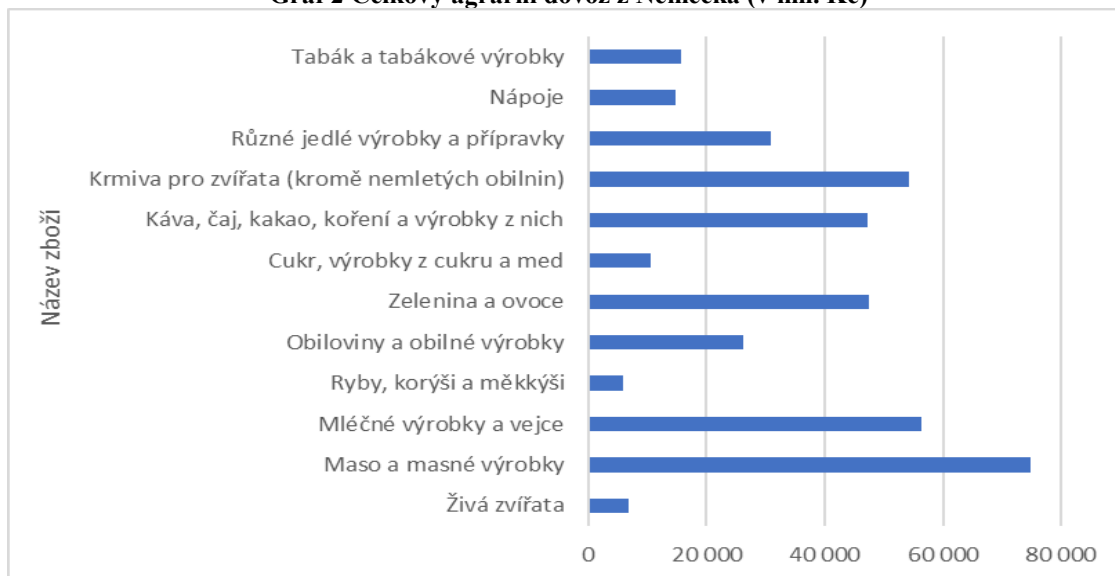
Rok	Vývoz			Dovoz		
	ZO	AZO	Podíl (%)	ZO	AZO	Podíl (%)
2007	762 341	17 959	2,4	670 186	26 367	3,9
2008	759 662	18 156	2,4	643 328	27 178	4,2
2009	694 482	18 289	2,6	528 649	28 136	5,3
2010	819 245	17 342	2,1	613 698	29 328	4,8
2011	927 060	21 886	2,4	689 590	31 129	4,5
2012	966 190	24 395	2,5	699 619	34 771	5,0
2013	993 736	26 334	2,6	723 611	39 933	5,5
2014	1 161 238	31 215	2,7	834 734	42 439	5,1
2015	1 248 360	32 785	2,6	901 434	42 627	4,7
2016	1 286 718	32 233	2,5	924 083	43 005	4,7
2017	1 380 277	33 426	2,4	970 601	45 572	4,7

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Komoditní struktura

V následujícím grafu č. 2 je celkový agrární zahraniční dovoz z Německa. Největší hodnota dovozu do ČR je v kategorii „Maso a masné výrobky“ a to s podílem 19,2 %. S nejmenším podílem 1,5 % to jsou „Ryby, koryši a měkkýši“ a 1,7 % „Živá zvířata“.

Graf 2 Celkový agrární dovoz z Německa (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V tabulce č. 6 jsou vybrané komodity, které mají největší podíl na celkovém agrárním dovozu z Německa a jejich vývoj po dobu 11 let. S největším tempem růstu 1,082 je „Zelenina a ovoce“.

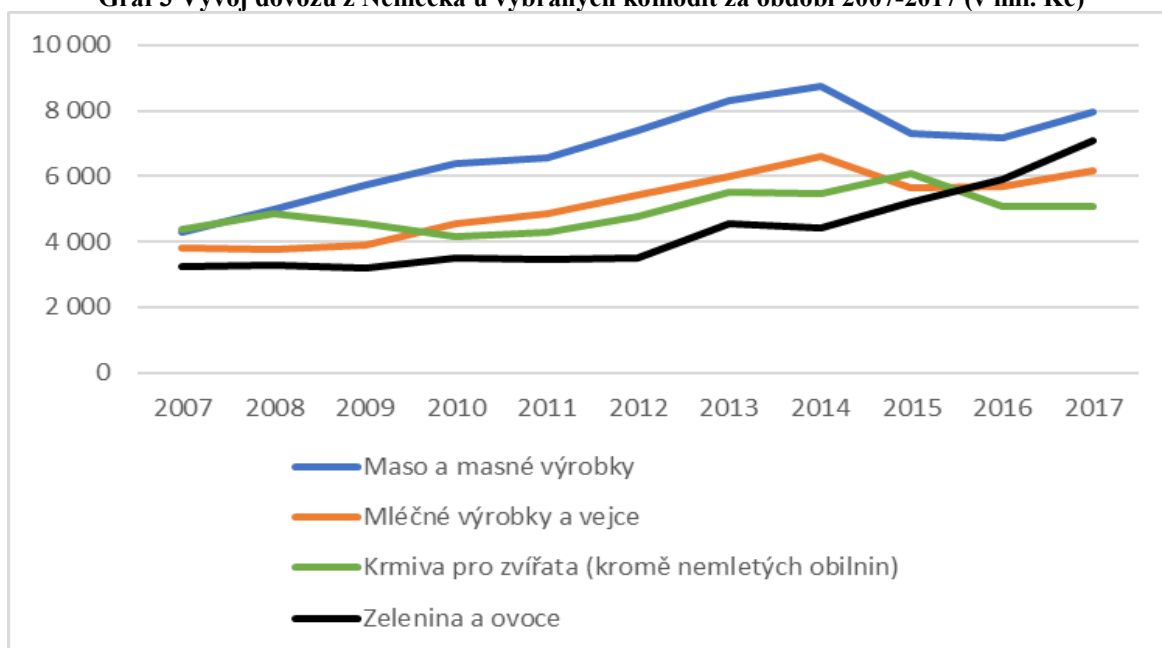
Tabulka 6 Vývoj dovozu z Německa u vybraných komodit (v mil. Kč)

Rok	Maso a masné výrobky	Mléčné výrobky a vejce	Krmiva pro zvířata (kromě nemletých obilnin)	Zelenina a ovoce
2007	4 272	3 799	4 369	3 229
2008	5 006	3 750	4 849	3 296
2009	5 750	3 880	4 534	3 191
2010	6 411	4 547	4 175	3 494
2011	6 548	4 847	4 290	3 482
2012	7 377	5 425	4 765	3 510
2013	8 307	5 995	5 528	4 541
2014	8 760	6 601	5 480	4 415
2015	7 309	5 642	6 087	5 189
2016	7 158	5 703	5 080	5 928
2017	7 949	6 154	5 086	7 083
Tempo růstu	1,064	1,049	1,015	1,082

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V grafu č. 3 se nachází 4 vybrané komodity. Nejvýznamnější dovozní položkou je „Maso a masné výrobky“. Hodnota této položky po celé analyzované období je rostoucí až na rok 2015 a 2016, kdy je z grafu vidět výrazný pokles. Hodnota se od roku 2007, z více než 4 272 mil. Kč zvýšila až na hodnotu roku 2017 (7 949 mil. Kč). Druhou nejvýznamnější hodnotu AZO vykazuje kategorie „Mléčné výrobky a vejce“, která z hodnoty 3 799 mil. Kč v roce 2007, zvýšila hodnotu dovozu na 6 154 mil. Kč ke konci roku 2017. „Krmiva pro zvířata“ zaznamenala nejmenší nárůst u zkoumaných komodit, a to s výrazným poklesem v roce 2016. Poslední významná komodita je „Zelenina a ovoce“, která z hodnoty 3 229 mil. Kč se zvýšila k roku 2017 na 7 083 mil. Kč.

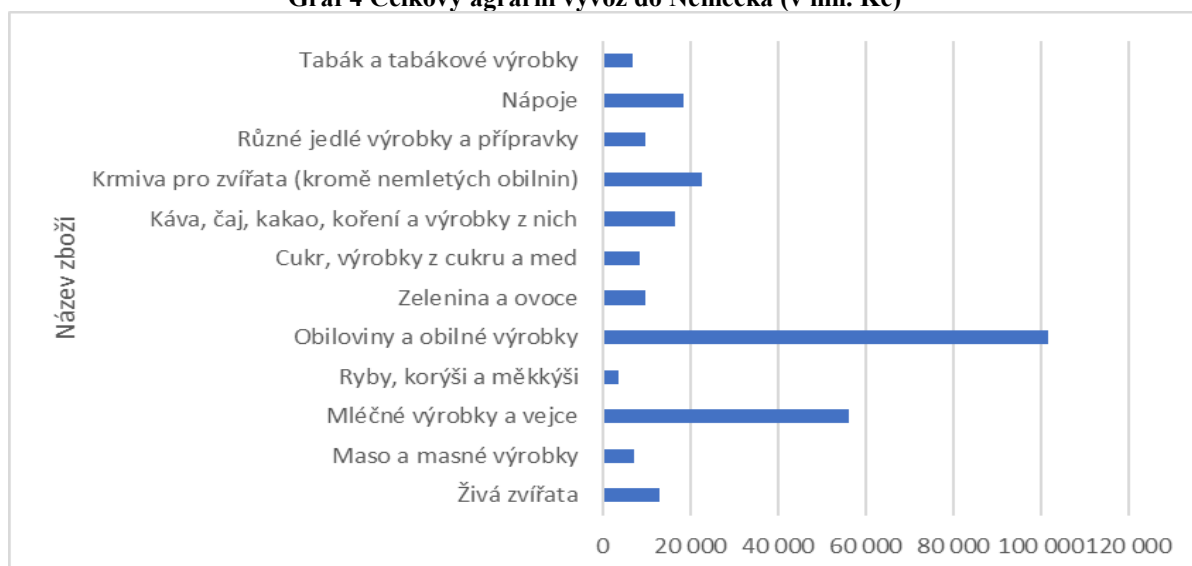
Graf 3 Vývoj dovozu z Německa u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Graf č. 4 se zabývá celkovým agrárním vývozem komodit do Německa. Největší podíl na vývozu mají „Obiloviny a obilné výrobky“ a „Mléčné výrobky a vejce“ a to s 57,6 % na celkovém vývozu. Nejmenší vývoz, a to s podílem 1,3 % vykazuje skupina „Ryby, korýši a měkkýši“.

Graf 4 Celkový agrární vývoz do Německa (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V tabulce č. 7 jsou vybrané komodity, které mají největší podíl na celkovém agrárním vývozu do Německa a jejich vývoj po zkoumané období 2007-2017. S největším

tempem růstu se v tabulce nachází kategorie „Krmiva pro zvířata (kromě nemletých obilnin“.

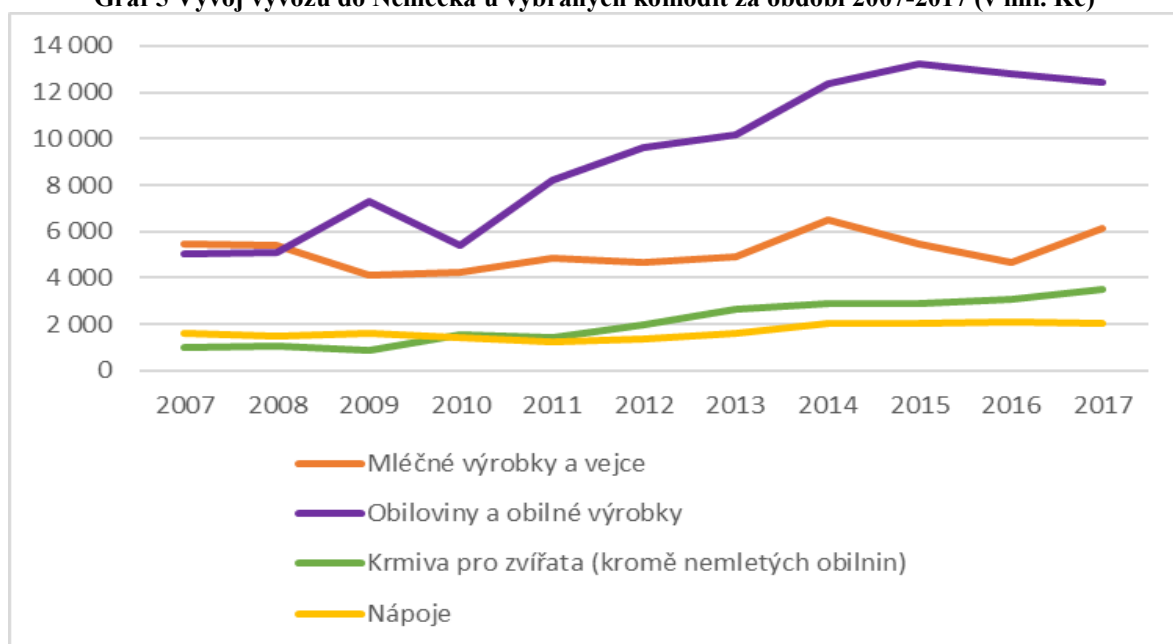
Tabulka 7 Vývoj vývozu do Německa u vybraných komodit (v mil. Kč)

Rok	Mléčné výrobky a vejce	Obiloviny a obilné výrobky	Krmiva pro zvířata (kromě nemletých obilnin)	Nápoje
2007	5 446	5 053	966	1 614
2008	5 410	5 103	1 069	1 498
2009	4 119	7 314	842	1 617
2010	4 219	5 401	1 522	1 441
2011	4 860	8 224	1 411	1 215
2012	4 637	9 635	1 942	1 362
2013	4 898	10 153	2 641	1 600
2014	6 471	12 366	2 884	2 004
2015	5 431	13 259	2 889	2 026
2016	4 679	12 827	3 068	2 067
2017	6 111	12 408	3 527	2 037
Tempo růstu	1,011	1,093	1,138	1,081

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V grafu č. 5 je vývoz vybraných komodit, který v analyzovaném období u většiny kategorií roste. K nejvýznamnějším komoditám Německa patří „Obiloviny a obilné výrobky“, které se více než zdvojnásobily od roku 2007. Jedinými výjimky byly roky 2010 a 2016, kdy byl malý pokles. Další velmi významnou položkou je skupina „Mléčné výrobky a vejce“, která měla v roce 2007 hodnotu 5 446 mil. Kč a po 11 letech se mírně zvýšila na 6 111 mil. Kč. U skupiny „Krmiva pro zvířata“ se hodnota po analyzované období zvýšila nejvíce. V roce 2017 byla téměř na čtyřnásobku své hodnoty. Poslední komoditou jsou „Nápoje“, u kterých po celou dobu není žádný významný pohyb. Za období 2007-2017 se hodnota zvýšila jenom o 423 mil. Kč.

Graf 5 Vývoj vývozu do Německa u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

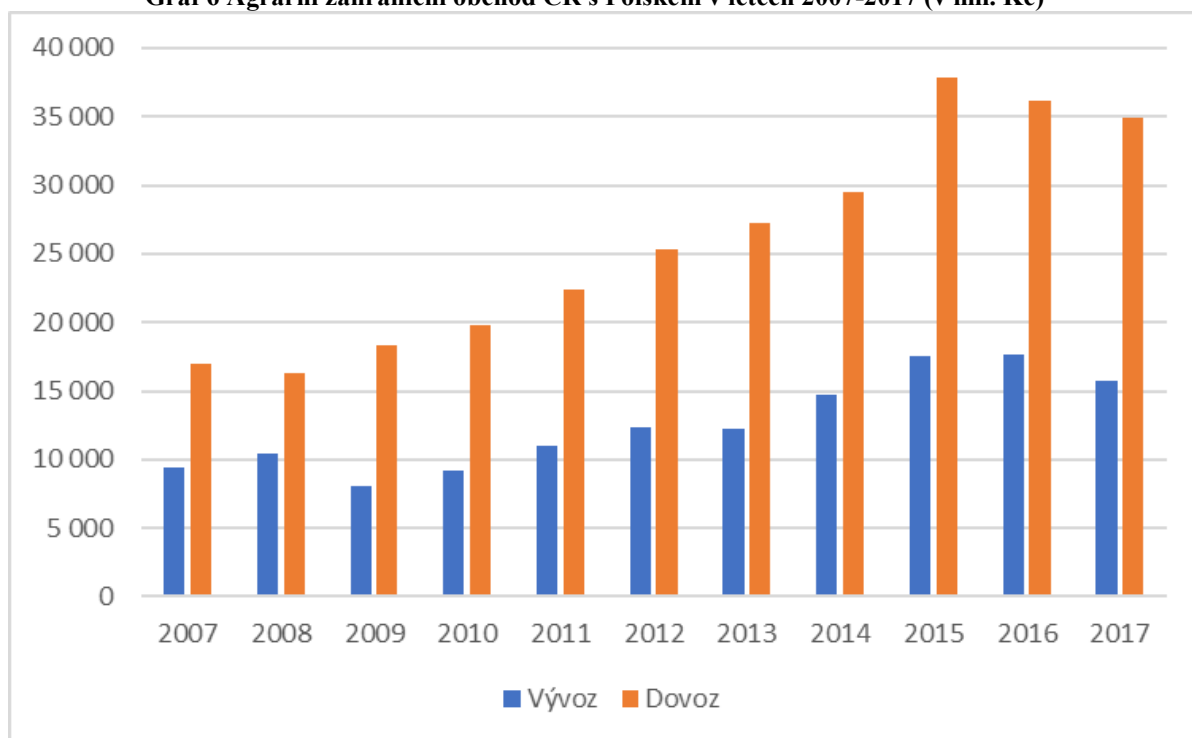
4.2.2 Agrární zahraniční obchod ČR s Polskem

Další významnou zemí z hlediska zahraničního obchodu je Polsko, které se řadí na třetí místo za Slovensko a Německo. Za období 2007-2017 se vyvezlo každoročně do Polska v průměrné hodnotě 12 575 mil. Kč a dovezlo z Polska 25 879 mil. Kč. S tím, že se dovoz podílí 24,8 % na celkovém agrárním dovozu. A vývoz 13,6 % na celkovém agrárním vývozu. Výpočty v příloze č. 3.

Když porovnáme dovoz z roku 2007 a 2017 tak zjistíme, že se nám zvýšil o více než dvojnásobek. A to je v absolutní hodnotě o 17 903 mil. Kč. U vývozu to není tak významný rozdíl. Zvýšil se v absolutní hodnotě o 6 353 mil. Kč, což odpovídá zvýšení o jednu třetinu oproti roku 2007.

V následujícím grafu č. 6 je znázorněn vývoj českého AZO s Polskem. Z grafu je patrné, že agrární saldo po celou dobu zkoumání bylo záporné. V období 2009-2017 byl dokonce dovoz více než dvakrát větší než vývoz.

Graf 6 Agrární zahraniční obchod ČR s Polskem v letech 2007-2017 (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Z následující tabulky č. 8 je patrné, že se jedná o vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu v letech 2007-2017 a podíl AZO na celkovém ZO. Průměrný podíl u vývozu je 6,6 % a u dovozu 12,7 %. Je to téměř třikrát více než u Německa. V roce 2017 je značný pokles, který je způsoben negativním názorem spotřebitelů na polské potraviny. Spotřebitelé hlavně ztrácí důvěru v kvalitu polských potravin, a to především kvůli několika potravinovým kauzám. Je potřeba zdůraznit, že Polsko je agrární země s tradičním velkým rozsah zemědělské výroby. Ta je na mnoha místech technologicky na špičkové úrovni, často díky zahraničním majitelům velkých zemědělských podniků.

Tabulka 8 Vývoj celkového a agrárního zahraničního obchodu s Polskem v letech 2007-2017 (v mil. Kč)

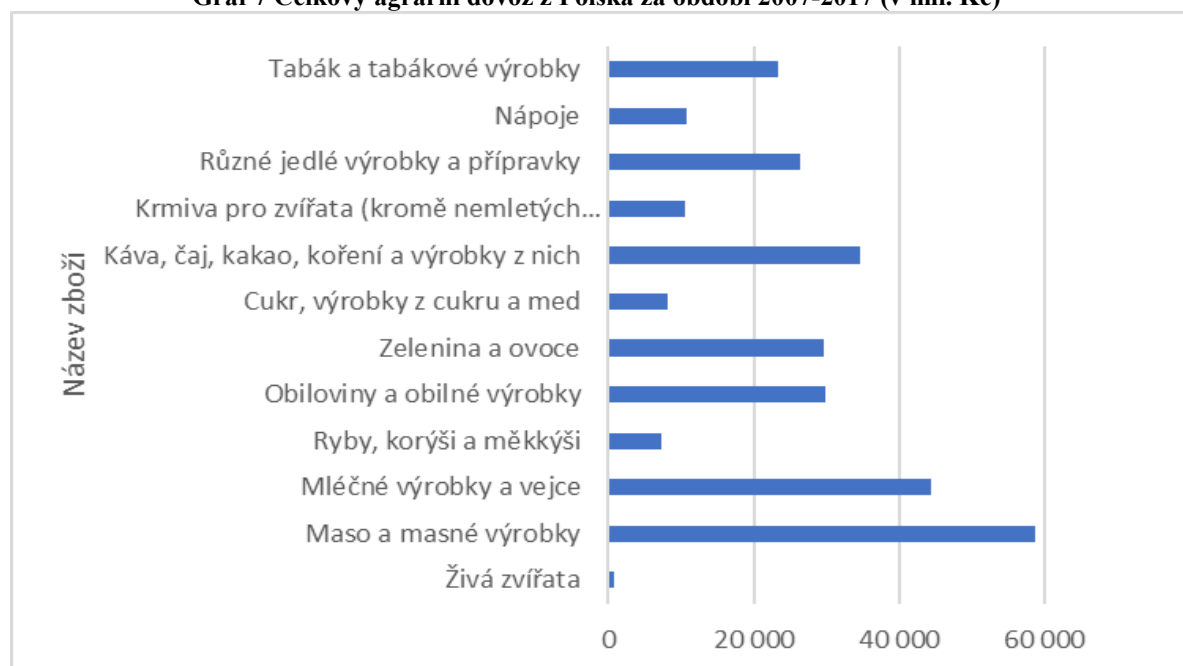
Rok	Vývoz			Dovoz		
	ZO	AZO	Podíl (%)	ZO	AZO	Podíl (%)
2007	147 054	9 404	6,4	137 150	16 977	12,4
2008	160 104	10 387	6,5	140 796	16 306	11,6
2009	123 064	8 089	6,6	126 644	18 347	14,5
2010	154 644	9 199	5,9	154 241	19 836	12,9
2011	181 475	10 984	6,1	176 664	22 339	12,6
2012	187 115	12 396	6,6	196 377	25 340	12,9
2013	190 436	12 267	6,4	212 005	27 233	12,8
2014	217 114	14 674	6,8	248 356	29 501	11,9
2015	227 942	17 545	7,7	275 620	37 812	13,7
2016	229 138	17 623	7,7	288 885	36 101	12,5
2017	253 977	15 757	6,2	291 306	34 879	12,0

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Komoditní struktura

V následujícím grafu č. 7 je znázorněno komoditní složení celkového agrárního dovozu z Polska. Největší podíl na dovozu má „Maso a masné výrobky“ a to pětinu z celého dovozu (20,6%). Jenom s podílem 0,3 % se na posledním místě umístila skupina „Živá zvířata“.

Graf 7 Celkový agrární dovoz z Polska za období 2007-2017 (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V tabulce č. 9 se nachází vývoj dovozu z Polska za analyzované období. Byly zde vybrány nejvýznamnější komodity, s největšími podíly na celkovém agrárním dovozu z Polska. Poté se vypočítaly tempa růstu, a největšího dosáhla kategorie „Maso a masné výrobky“.

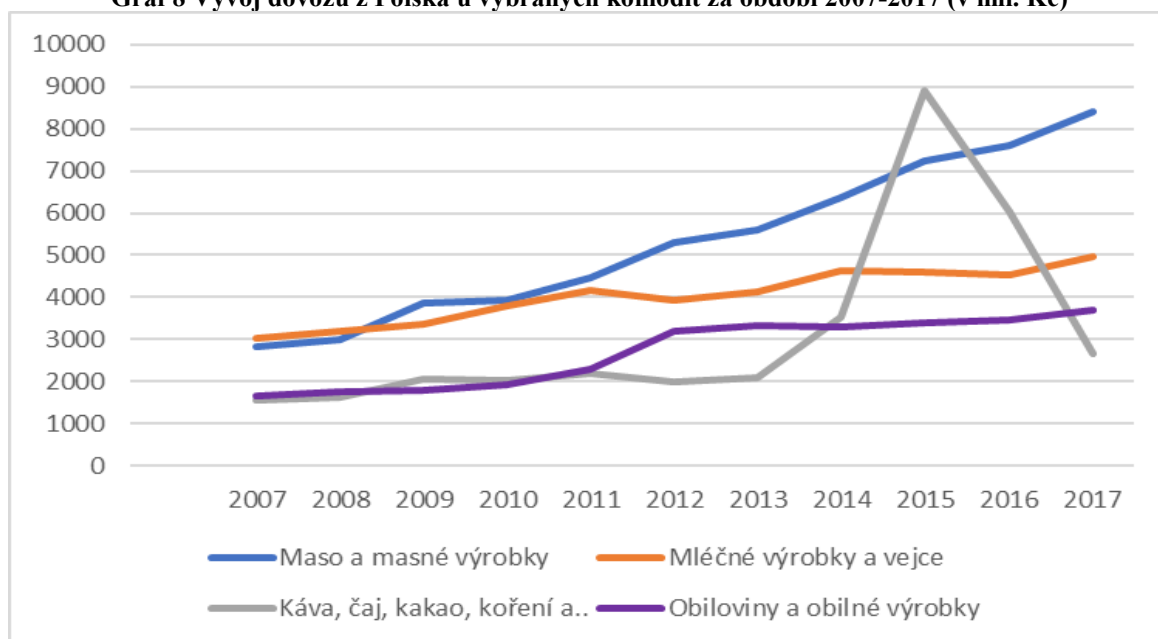
Tabulka 9 Vývoj dovozu z Polska s vybranými komoditami za období 2007-2017 (v mil. Kč)

Rok	Maso a masné výrobky	Mléčné výrobky a vejce	Káva, čaj, kakao, koření a..	Obiloviny a obilné výrobky
2007	2 826	3 019	1 557	1 639
2008	3 002	3 195	1 632	1 752
2009	3 861	3 354	2 045	1 790
2010	3 929	3 796	2 013	1 917
2011	4 469	4 173	2 205	2 306
2012	5 283	3 940	1 997	3 178
2013	5 595	4 142	2 074	3 323
2014	6 358	4 614	3 543	3 304
2015	7 233	4 604	8 904	3 402
2016	7 617	4 536	6 021	3 472
2017	8 401	4 958	2 655	3 686
Tempo růstu	1,115	1,050	1,054	1,084

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Graf č. 8 ukazuje vývoj agrárního dovozu z Polska u vybraných komodit. Z hlediska komoditní struktury se na dovozu nejvíce podílela kategorie „Maso a masné výrobky“, která zaznamenala až trojnásobný růst za analyzované období. Další významnou komoditou jsou „Mléčné výrobky a vejce“, která po celé období roste až na bezvýznamné poklesy. Celkově se hodnota zvýšila z 3 019 mil. Kč na 4 958 mil. Kč. Další velmi významná kategorie v rámci agrárního dovozu Polska je „Káva čaj, kakao, koření a výrobky z nich“. Tady je vidět enormní nárůst v roce 2015 na 8 904 mil. Kč, což také přispělo k podstatnému nárůstu obchodně bilančního pasiva s touto zemí. Poté zase pokles v roce 2017 na 2 655 mil. Kč. Tento pokles bude blíže popsán v grafu č. 9. Poslední vybranou komoditou jsou „Obiloviny a obilné výrobky“, která má po zkoumaných 11 let stálý rostoucí vývoj. Z roku 2007 se zvýšila hodnota více než dvojnásobně, a to na hodnotu 3 686 mil. Kč.

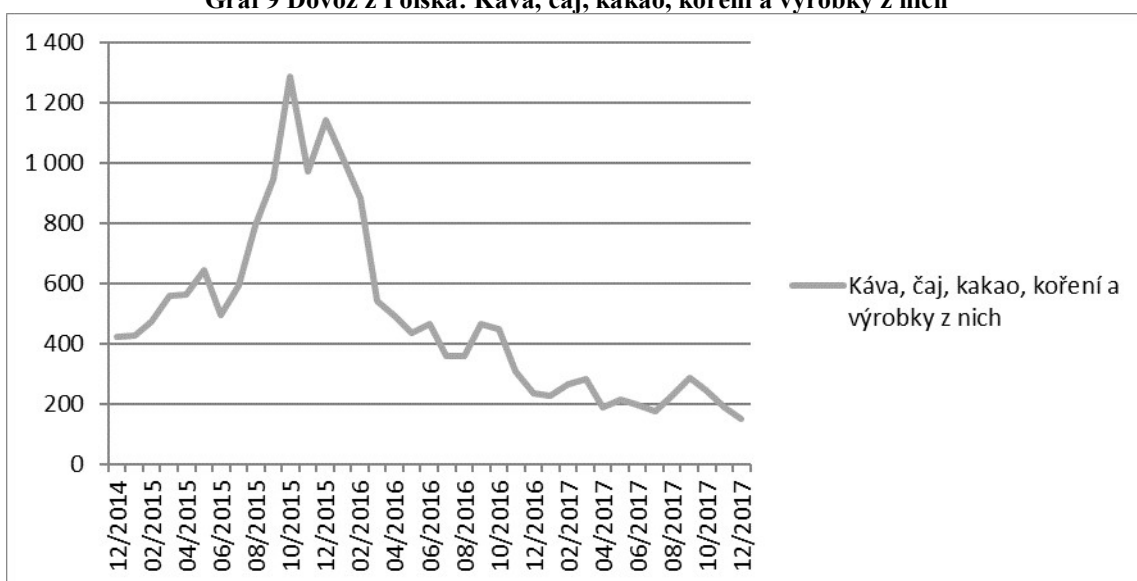
Graf 8 Vývoj dovozu z Polska u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Graf č. 9 nám ukazuje v období od 11/2015 začátek enormního poklesu dovozu komodity „Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich“. Důvodem tohoto poklesu byla Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí zaznamenána přítomnost zakázané látky – konkrétně sladidla sukralóza v čaji Noni & Švestka vyráběné společností Biogena ve vlastnictví polského fondu Avallon. Tato látka se přitom nesmí používat při výrobě čajových směsí. Takový způsob záměny složení potravin se obvykle používá, když výrobci chtějí ušetřit na výrobních nákladech. Problém tak může nastat pro spotřebitele, kteří nechtějí konzumovat umělá sladidla, nebo se jim ze zdravotních důvodů musí vyhnout. [27]

Graf 9 Dovoz z Polska: Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

V grafu č. 10 vidíme skladbu všech komodit, které se podílejí na celkovém agrárním vývozu do Polska za období 2007-2017. Největší podíl na vývozu mají „Obiloviny a obilné výrobky“, a to s 28,2 %. Naopak nejmenší podíl 1,5 % na celkovém vývozu má skupina „Tabák a tabákové výrobky“

Graf 10 Celkový agrární vývoz do Polska (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka č. 10 znázorňuje vývoj agrárního vývozu po období 2007-2017 u vybraných nejvýznamnějších komodit. Vybrány byly komodity s největšími podíly na

celkovém agrárním vývozu do Polska. U těchto komodit má největší tempo růstu kategorie Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich“.

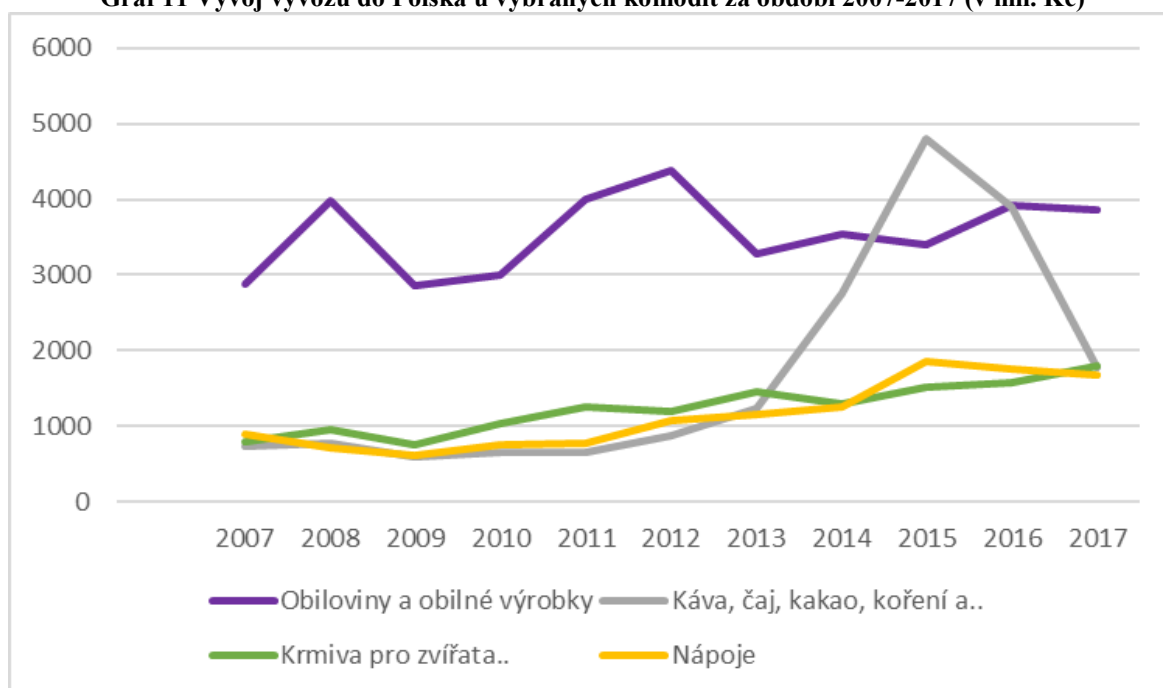
Tabulka 10 Vývoj vývozu do Polska u vybraných komodit (v mil. Kč)

Rok	Obiloviny a obilné výrobky	Káva, čaj, kakao, koření a..	Krmiva pro zvířata..	Nápoje
2007	2 872	726	793	884
2008	3 973	776	960	706
2009	2 851	595	744	608
2010	2 994	653	1 033	760
2011	3 992	647	1 254	780
2012	4 383	880	1 199	1 082
2013	3 288	1 232	1 455	1 156
2014	3 532	2 755	1 302	1 263
2015	3 391	4 813	1 513	1 852
2016	3 915	3 909	1 567	1 764
2017	3 862	1 779	1 786	1 677
Tempo růstu	1,030	1,093	1,084	1,066

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Vývoj vybraných komodit po analyzovaném období viz. Graf č. 11. Nejvýznamnější vývozní kategorií jsou „Obiloviny a obilné výrobky“. Hodnota této komodity v průběhu celého období má rostoucí charakter. V roce 2007 byla 2 872 mil. Kč a v roce 2017 dosáhla hodnoty 3 862 mil. Kč. Vývoj napříč sledovaným obdobím je nestabilní a střídá se růst s poklesem. Další významnou komoditou je „Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich“, které se zvýšily po dobu analyzovaného období více než dvojnásobně. Významný nárůst byl v roce 2015 na 4 813 mil. Kč stejně jako u dovozu, a poté pokles v roce 2017 na 1 779 mil. Kč. Posledními vybranými komoditami jsou „Krmiva pro zvířata (kromě nemletých obilnin)“ a „Nápoje“. Tyto komodity k roku 2017 zaznamenaly dvojnásobný nárůst se střídající se poklesem a nárůstem během analyzovaných let.

Graf 11 Vývoj vývozu do Polska u vybraných komodit za období 2007-2017 (v mil. Kč)

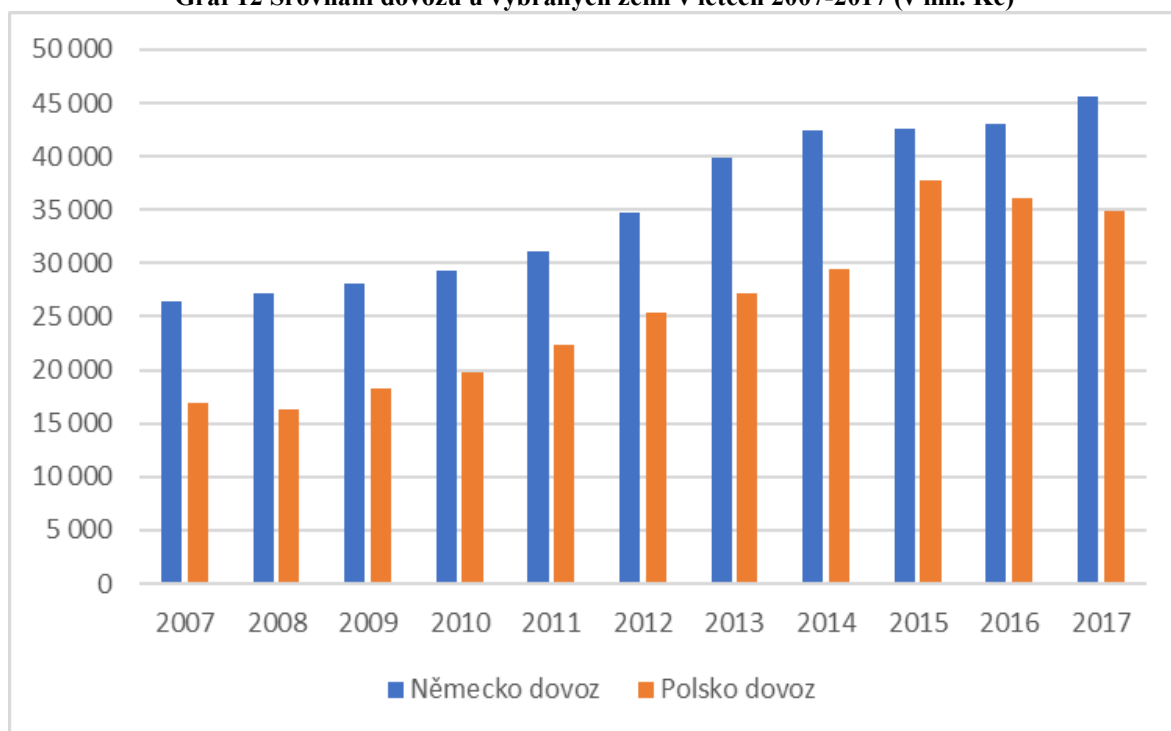


Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

4.2.3 Srovnávání dovozu a vývozu u vybraných zemí (Německo, Polsko)

Z následujícího grafu č. 12 je patrné, že hlavními dovozními destinacemi českého AZO jsou Německo a Polsko. Tyto dvě země se na celkovém agrárním dovozu podílejí 58,8 % viz. příloha č. 4. Ve sledovaném období je zřejmá rostoucí tendence dovozů s výjimkou u Polska v roce 2008, kde je roční propad o 670 mil. Kč a 2016, kde začíná klesat. Hodnota dovozu u Německa dosahuje v roce 2017 téměř 46 000 mil. Kč a hodnota dovozu u Polska, které patří také mezi naše nejvýznamnější partnery 35 000 mil. Kč. Srovnáme-li vývoj dovozu u těchto vybraných zemí, v celém analyzovaném období je hodnota dovozu rostoucí, s výjimkou roku 2008 a 2016 u Polska. Průměrná hodnota dovozu u Německa je téměř o 10 000 mil. Kč vyšší než hodnota dovozu Polska.

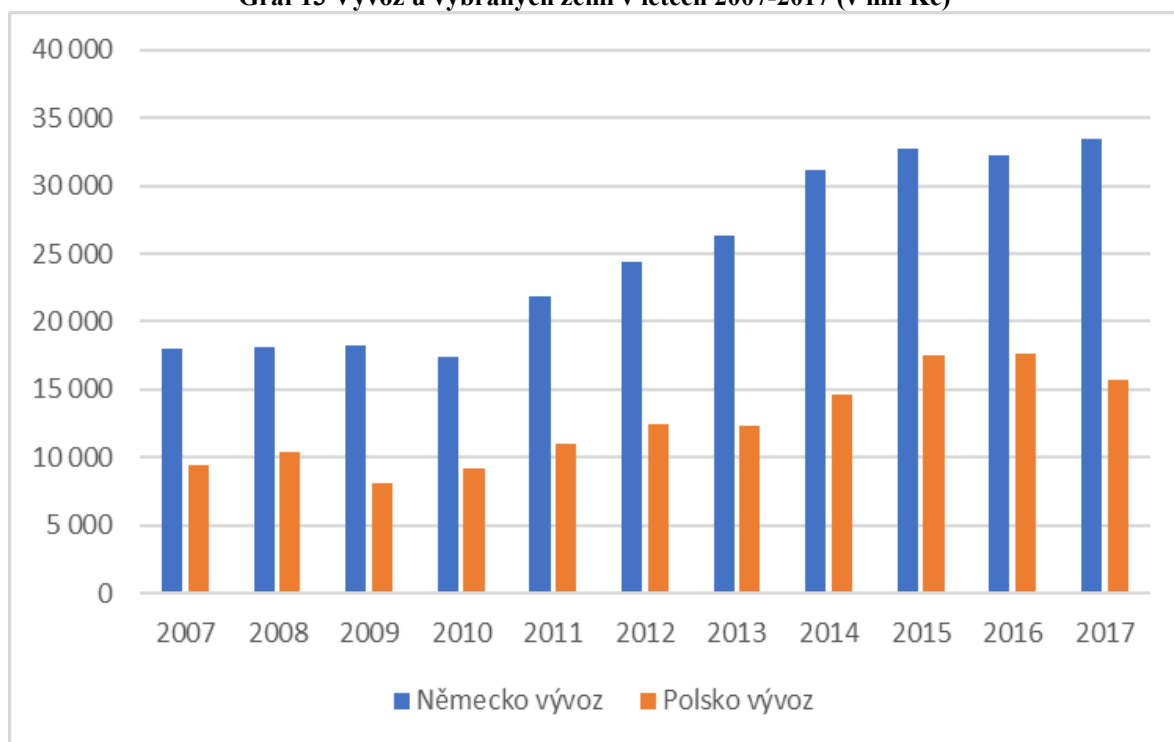
Graf 12 Srovnání dovozu u vybraných zemí v letech 2007-2017 (v mil. Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Následující graf č. 13 znázorňuje vývoz u vybraných zemí EU. Na celkovém agrárním vývozu se podílejí 40,5 % viz. příloha č. 4. Jejich Hodnota vývozu po celou analyzovanou dobu u Německa roste. Ale u Polska je lehké klesání v letech 2009, 2013 a 2017. Významnějším vývozce je určitě Německo, které dosáhlo v roce 2017 hodnoty přes 33 000 mil. Kč. Do Polska bylo vyvezeno dvakrát méně, a to necelých 16 000 mil. Kč. Průměrná hodnota vývozu u Polska je za sledované období okolo 12 500 mil. Kč a u Německa necelých 25 000 mil. Kč.

Graf 13 Vývoz u vybraných zemí v letech 2007-2017 (v mil Kč)



Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Komoditní struktura

V tabulce č. 11 je srovnání dovozu z Německa a Polska. Jediný spravedlivý ukazatel, kterým se toto dá hodnotit je podíl na celkovém agrárním dovozu. U obou zemí vidíme, že největší dovozní komoditou je „Maso a masné výrobky“ a „Mléčné výrobky a vejce“. Obě tyto komodity u vybraných zemí mají až třetinový podíl na celkovém agrárním dovozu do ČR. S nejmenším podílem 1,5 % u Německa jsou „Ryby, korýši a měkkýši“. Naopak u Polska s 0,3 % to jsou „Živá zvířata“.

Tabulka 11 Srovnání dovozu u vybraných zemí

Název zboží	Dovoz Německo		Dovoz Polsko	
	Hodnota v mil. Kč	Podíl na dovozu (v %)	Hodnota v mil. Kč	Podíl na dovozu (v %)
Živá zvířata	6 719	1,7	913	0,3
Maso a masné výrobky	74 848	19,2	58 574	20,6
Mléčné výrobky a vejce	56 343	14,4	44 331	15,6
Ryby, korýši a měkkýši	5 826	1,5	7 387	2,6
Obiloviny a obilné výrobky	26 091	6,7	29 768	10,5
Zelenina a ovoce	47 357	12,1	29 712	10,4
Cukr, výrobky z cukru a med	10 560	2,7	8 084	2,8
Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich	47 297	12,1	34 646	12,2
Krmiva pro zvířata (kromě nemletých obilnin)	54 242	13,9	10 602	3,7
Různé jedlé výrobky a přípravky	30 983	7,9	26 477	9,3
Nápoje	14 642	3,7	10 839	3,8
Tabák a tabákové výrobky	15 577	4,0	23 337	8,2
Celkem	390 484	100	261 335	100

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

Tabulka č. 12 naopak ukazuje srovnání vývozu do Německa a Polska. S přehledem u obou vybraných zemí jsou nejvýznamnější vývozní komoditou „Obiloviny a obilné výrobky“. A s nejmenšími podíly jsou komodity „Ryby, korýši a měkkýši“ a „Tabák a tabákové výrobky“.

Tabulka 12 Srovnání vývozu u vybraných zemí

Název zboží	Vývoz Německo		Vývoz Polsko	
	Hodnota v mil. Kč	Podíl na dovozu (v %)	Hodnota v mil. Kč	Podíl na dovozu (v %)
Živá zvířata	12 898	4,7	7 067	5,1
Maso a masné výrobky	7 100	2,6	4 460	3,2
Mléčné výrobky a vejce	56 281	20,5	11 253	8,1
Ryby, korýši a měkkýši	3 618	1,3	3 218	2,3
Obiloviny a obilné výrobky	101 742	37,1	39 053	28,2
Zelenina a ovoce	9 623	3,5	9 320	6,7
Cukr, výrobky z cukru a med	8 579	3,1	6 135	4,4
Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich	16 351	6,0	18 764	13,6
Krmiva pro zvířata (kromě nemletých obilnin)	22 762	8,3	13 605	9,8
Různé jedlé výrobky a přípravky	9 851	3,6	10 794	7,8
Nápoje	18 479	6,7	12 532	9,1
Tabák a tabákové výrobky	6 735	2,5	2 124	1,5
Celkem	274 019	100	138 325	100

Zdroj: vlastní zpracování dle ČSÚ

5 Závěr

Bakalářská práce analyzuje vývoj agrárního zahraničního obchodu České republiky v období let 2007–2017 a konkrétně se orientuje na analýzu dovozu a vývozu agrárního zboží v rámci zahraničního obchodu s Polskem a Německem. Tato analýza byla provedena s pomocí jednoduchých statistických metod a ukazatelé dovozu a vývozu byly vyjádřeny v běžných cenách. Za účelem porovnání časové řady (dovozu a vývozu) byly využity koeficienty tempa růstu a absolutních přírůstků.

Český agrární obchod je charakteristický svým dlouhodobým záporným saldem. To samé platí i pro státy Evropské unie a EU jako celek. Důvodem je fakt, že podstatnou část českého agrárního dovozu tvoří produkty, které se v České republice nepěstují a jejich dovoz je tak pro český spotřebitelský trh zajímavý a nezbytný. Roční zvyšování dovozu těchto produktů nelze tedy hodnotit negativně. Z posledních meziročních srovnání lze však vyhodnotit, že vývoz rostl rychleji než dovoz, a to je také důvodem poklesu agrárního schodku.

Zásadním obchodním partnerem v rámci agrárního obchodu je pro Českou republiku Evropská unie. Mezi nejvýznamnější obchodní partnery agrárního obchodu v rámci členských států EU patří Německo, Polsko a Slovensko.

Podle ČSÚ agrární zboží v rámci celkového českého zahraničního obchodu zaujímalo v roce 2017 na straně vývozu 4,7 % a na straně dovozu 6,0 %, což představuje nejnižší hodnoty za posledních pět let. Z pohledu agrárního dovozu za rok 2017 v rámci EU je pro Českou republiku nejvýznamnější Německo, a to s podílem 21,6 % a hned za ním Polsko (16,7 %). Naproti tomu agrární zboží exportovala ČR v roce 2017, stejně jako v předchozích letech, především na Slovensko (21,9 %), do Německa (19,2 %) a Polska (10,6 %).

První analyzovanou zemí je Německo, u kterého se za období 2007-2017 zvýšil dovoz i vývoz dvojnásobně. Nevýznamný pokles akorát nastal v roce 2016, ale v celkovém pohledu dovoz i vývoz měly rostoucí tendenci po celé sledované období. Akorát vývoj salda v celém období zůstává záporný. U sledovaných komodit byla nejvýznamnější

hodnotou dovozu kategorie „Maso a masné výrobky“, a to s podílem 19,2 % na celkovém agrárním dovozu z Německa. Naopak u vývozu to byla kategorie „Obiloviny a obilné výrobky“. U všech vývozních i dovozních komodit, které byly vybrány s největším podílem na agrárním zahraničním obchodu mezi Českou republikou a Německem, nebyly nalezeny žádné výrazné výkyvy.

Druhou vybranou zemí je Polsko. Hodnota vývozu i dovozu měly po celou analyzovanou dobu rostoucí tendenci, ale v roce 2016 pomalu začaly klesat. Jedním z důvodů je neustále se zvyšující negativní názor spotřebitelů na polské potraviny. Spotřebitelé ztrácejí důvěru ohledně kvality polských potravin, a to především kvůli několika potravinovým kauzám, které se v posledních letech objevují ve spojitosti potravin vyrobených v Polsku. Tyto časté problémy s kvalitou potravin vyvolávají nejen nedůvěru v potraviny samotné, ale slábnou díky nim i spolehlivost systému kontrol a zabezpečení kvality potravin, které se na českém trhu objevují. Polsko sice může nabídnout potraviny za nižší ceny a tím silně konkurovat českým potravinám, ale kvůli klesajícímu zájmu spotřebitelů může dojít k poklesu objemu dovozu. U sledovaných komodit byla nejvýznamnější hodnota dovozu kategorie „Maso a masné výrobky“, a to s podílem 20,6 % na celkovém agrárním dovozu z Polska. Naopak u vývozu to byla kategorie „Obiloviny a obilné výrobky“ s podílem 28,2 %. Nejvýznamnější dovozní i vývozní komodity jsou u vybraných zemí úplně stejné. U vybraných komodit nebyl nalezen žádný významný rozdíl až na výjimku u komodity „Káva, čaj, kakao, koření a výrobky z nich“. Kde byl v období od 11/2015 nalezen začátek enormního poklesu dovozu této komodity. Důvodem tohoto poklesu byla přítomnost zakázané látky – konkrétně sladidla sukralóza v čaji Noni & Švestka vyráběné společností Biogena.

Na všechny hodnoty dovozu/vývozu působí ekonomické cykly. Aktuálně se nacházíme někde na vrcholu cyklu a s rostoucí důvěrou v ekonomiku se lidé nebojí více utrácet, a proto zejména dovoz se může ještě v následujících alespoň 2 letech zvyšovat, naopak s posilováním české koruny vůči zahraničním měnám (euru) se stáváme méně konkurenceschopnými zahraničními vývozci, a proto se dá očekávat, že vývozní hodnoty neporostou ve stejném tempu, jako se to dá očekávat u dovozu.

6 Seznam použitých zdrojů

Knihy

- [1] DIVILA, E. et al.: *Předpokládané dopady vstupu ČR do EU na české zemědělství*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1998. 59 s. ISBN 80-85808-66-7.
- [2] EVROPSKÁ KOMISE. *Bezpečnost potravin*. Lucemburk: Úřad pro publikace EU, 2014. ISBN 978-92-79-42435-9.
- [3] FOJTÍKOVÁ, L. *Historie a současnost (1945-2008)*. Vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2009, xix, 246 s. Beckova edice ekonomie. ISBN 978-80-7400-128-4.
- [4] FOJTÍKOVÁ, L., LEBIEDZIK, M. *Společné obchodní politiky EU: historie a současnost se zaměřením na Českou republiku*. Praha: C. H. Beck, 2008. str. 179. ISBN 978-80-7179-939-9.
- [5] FOLTÝN, I. *Dopady agrární politiky na vybrané zemědělské komodity před a po vstupu do EU: (výzkumná studie – metodika)*. č. 94. Praha: UZEI, 2008. str. 106. ISBN 978-80-86671-57-4.
- [6] HADOVÁ, J. et al.: *Přístupy k řešení problémů agrárního zahraničního obchodu*. Praha: Výzkumný ústav zemědělské ekonomiky, 1996, ISBN 80-85898-30-60.
- [7] JIRGES, T., PLCHOVÁ B., *Zahraniční obchod a mezinárodní ekonomika a teritoriální přístupy a implikace pro českou ekonomiku*. Praha, Vysoká škola ekonomická, 2016, ISBN 80-707-9967-6.
- [8] MANKIW, N. *Základy ekonomie*. 1. vyd. Praha: Grada, 1999/2000 763 s., ISBN 80-716-9891-1.
- [9] PLCHOVÁ, B.: *Zahraniční obchod*. 2. aktualizované vydání. Praha: BIVŠ, 2001. 273 d, ISBN 80-7265-048-3.

- [10] SMUTKA, L. et al. *Vývoj agrárního zahraničního obchodu ČR v evropském a světovém kontextu*. 1. vyd. Praha, ISBN 978-80-87415-22-1.
- [11] SOUKUP, A., *Mezinárodní obchod*, Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2012, Praha, ISBN 978-80-7380-392-6.
- [12] SPĚVÁČEK, V. *Makroekonomická analýza - teorie a praxe*. Praha: Grada Publishing, 2016. ISBN 978-80-247-5858-9
- [13] STRÝČKOVÁ, P. *Teorie mezinárodního obchodu a jejich praktické využití v zahraničně obchodní politice ČR*. Brno, 2006, 83 s. Diplomová práce. Masarykova univerzita. Vedoucí práce Monika Jandová.
- [14] SUKOVÁ, I. *Průvodce označováním potravin*. Praha: Ústav zemědělských a potravinářských informací, 2006. ISBN 80-7271-174-1.
- [15] SVATOŠ, M. a kol. *Ekonomika agrárního sektoru: (vybraná témata)*. Vyd. 1. V Praze: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2008. 170 s. ISBN 978-80-213-1846-5.
- [16] SVATOŠ, M. *Zahraniční obchod: Teorie a praxe*. 1. vydání. Praha : Grada Publishing a.s., 2009. str. 367. ISBN 978-80-247-2708-0.
- [17] ŠIMKOVÁ, E. *Ekonomika zahraničního obchodu*. 1. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 2005. ISBN 80-7041-415-4.
- [18] ŠTĚRBOVÁ, L. *Mezinárodní obchod ve světové krizi 21. století*. 1. vydání. Praha: Grada, 2013. str. 364. ISBN 978-80-247-4694-4.
- [19] TEPLÁ M., SVOBODA J., *Změny pravidel agrárního obchodu po vstupu ČR do EU*, Praha 2003, Agrospoj, Mze ČR.

[20] VALENTA, O. a HLADÍK P. *Budoucnost kvality a bezpečnosti potravin v Česku*. Praha: Sociologické nakladatelství, 2011. ISBN 978-80-7419-056-8.

Internetové zdroje

[21] *Agrární poradensko-informační centrum agrární komory České republiky, Agrární komora ČR 2016* (cit.2017-09-12) Dostupné z <http://www.apic-ak-cz/>

[22] *Ekonomicko-statistický slovník*, (cit. 2017-10-21). Dostupné z: <http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/ekonomicko-statisticky-slovník-t-z-3103.html>

[23] *Hygiena potravin živočišného původu*. (cit. 2017-11-26). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=legisum:f84002>

[24] CHÝLKOVÁ, M. (2015). *Otázky a odpovědi k nařízení (EU) č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům*, (cit. 2016-06-12). Dostupné z: [http://www.foodnet.cz/polozka/?jmeno=Aktualizovaná+př%C3%ADručk+ka+%22Otázky+a+odpovědi+k+nař%C3%ADzen%C3%AD+\(EU\)+č.+1169%2F2011+o+poskytván%C3%AD+informac%C3%AD+o+potravinách+spotřebitelům%22&id=37529](http://www.foodnet.cz/polozka/?jmeno=Aktualizovaná+př%C3%ADručk+ka+%22Otázky+a+odpovědi+k+nař%C3%ADzen%C3%AD+(EU)+č.+1169%2F2011+o+poskytván%C3%AD+informac%C3%AD+o+potravinách+spotřebitelům%22&id=37529)

[25] *Intrastat 2017*, (cit. 2017-10-21). Dostupné z: <http://www.e-intrastat.cz>

[26] *Konsolidované znění Smlouvy o fungování EU*, (cit. 2017-10-16). Dostupné z: http://www.euroskop.cz/gallery/54/16334-fungovani_eu.pdf

[27] *Polský výrobce dával do čaje pro Česko zakázanou látku*, (cit. 2018-03-01). Dostupné z: <http://www.reflex.cz/clanek/zpravy/75556/polsky-vyrobce-daval-do-caje-pro-cesko-zakazanou-latku.html>

[28] *Potravinářská komora*. Foodnet.cz, (cit. 2017-11-26). Dostupné z: <http://www.foodnet.cz/slozka/?jmeno=Legislativa&id=3>

- [29] *Potravinové právo*. Epravo.cz. (cit. 2017-11-26). Dostupné z: www.epravo.cz/top/clanky/potravinove-pravo-92954.html
- [30] *Reforma společné zemědělské politiky prošla*, (cit. 2017-10-16). Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8958/23237/clanek/reforma-spolecne-zemedelske-politiky-prosla-euoparlamentem/>
- [31] *Ročenka agrárního zahraničního obchodu ČR za rok 2013*, (cit. 2017-12-01). Dostupné z: http://www.uzei.cz/data/usr_001_cz_soubory/studie111.pdf
- [32] ŠTĚPÁNEK, M. (2014). *Nařízení EU č. 1169/2011 o poskytování informací o potravinách spotřebitelům: 12. konference o zdravotní nezávadnosti výroby a zpracování potravin živočišného původu*, (cit. 2017-11-26). Dostupné z: http://www.vfu.cz/studium/icvi/b_stepanek.pdf
- [33] *Úřední kontroly produktů živočišného původu určených k lidské spotřebě* (2010), (cit. 2017-11-26). Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=LEGISSUM:f84003>
- [34] *Výsledky agrárního zahraničního obchodu*, Ministerstvo zemědělství ČR, (cit. 2017-11-26). Dostupné z: <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvozemedelstvi/zahranicni-vztahy/agrarni-zahranicni-obchod/vysledky-agrarniho-zahranicnihoobchodu-1.html>

7 Přílohy

Příloha 1 Výpočet nárůstu/poklesu AZO

	2007 (x ₁)	2017 (x ₂)	= (x ₂ /x ₁)*100
Vývoz	65 614	120 578	84 %
Dovoz	78 363	132 384	67 %

Příloha 2 Výpočet podílů AZO Německa na celkovém AZO ČR

	Celkové AZO (x ₁)	AZO Německo (x ₂)	= (x ₂ /x ₁)*100
Dovoz	1 148 222	390 484	34,0 %
Vývoz	1 019 365	274 019	26,9 %

Příloha 3 Výpočet podílů AZO Polska na celkovém AZO ČR

	Celkové AZO (x ₁)	AZO Polsko (x ₂)	= (x ₂ /x ₁)*100
Dovoz	1 148 222	284 672	24,8 %
Vývoz	1 019 365	138 325	13,6 %

Příloha 4 Výpočet podílů (Německo+Polsko) na celkovém AZO ČR

	Celkové AZO (x ₁)	AZO N+P (x ₂)	= (x ₂ /x ₁)*100
Dovoz	1 148 222	675 156	58,8 %
Vývoz	1 019 365	412 343	40,5 %